

**T.C.
NİŞANTASI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**EVLİ BİREYLERİN EVLİLİK UYUMLARI İLE DENETİM
ODAKLARI VE EMPATİ EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Birnur DAĞLI

**Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sera YİĞİTER

TEMMUZ-2017

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

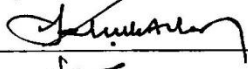

EVLİ BİREYLERİN EVLİLİK UYUMLARI İLE DENETİM
ODAKLARI VE EMPATİ EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Birnur DAĞLI

Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

“Bu tez 21.07.2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

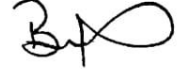
JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd.Doc.Dr. Selçuk Yılmaz	Basarılı	
Yrd.Doç.Dr. Selçuk ASLAN	Basarılı	
Yrd.Dr. Dr. Ertan Bıyık	Basarılı	

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Evli Bireylerin Evlilik Uyumları İle Denetim Odakları ve Empati Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, herhangi bir bilimsel değere ters düşecek herhangi bir yardıma başvurmaksızın, kendim tarafından yazıldığını, ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden ibaret olduğunu ifade ederim.

Birnur DAĞLI

21.07.2017

ÖNSÖZ

Tezime başlarken bana inanan, güvenen ve kendime inanmamda çok büyük katkısı olan; yolumu açan, vaktini ve bilgisini içtenlikle benimle paylaşan; danışmanlığımı üstlenerek bana en büyük desteği veren Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Sera YİĞİTER'e özellikle teşekkür etmek istiyorum.

Vazgeçtiğim anda hayatıma giren, bitmek tükenmek bilmeyen gayret ve fedakarlıklarıyla beni yeniden yüreklendiren ve sonuna kadar her adımda yanımda olan dostlarım Sibel, Burcu, Fatma ve Şükran'a çok şey borçluyum.

Uzun yıllardır her koşulda yanımda olan ve bu süreçteki kaygılarımı, üzüntü ve sevinçlerimi benimle birlikte yaşayarak, içtenlikle paylaşan hem dostum hem ablam nevi şahsına münhasır gerçek insan Ruhiye' ye ve tanıştığımız günden beri kimsenin görmediği ışığı gören, bu ışığın peşinden gitmem için bana saatlerini, günlerini, aylarını ayıran kıymetli arkadaşım Ersin'e teşekkür ediyorum.

Bu güne kadar ablalıklarıyla hayatıma değer katan, şimdi ise yönlendirdiği eğitim gruplarıyla kişisel gelişimime büyük katkı sağlayan ablam Tuba, varlığıyla güven duyduğum ablam Birsal'e ve engin hoşgörüsü, anti-firavunist devrimci bilinci ve en ihtiyaç duyduğum anda bana kalbini açan, yol gösteren, dava arkadaşım, ablam, Nezahat'a teşekkür ediyorum.

Sabrına ve inancına hayran olduğum, varlığı ile varlığıma anlam katan, hayatını bizim için yaşayan canım annem, kararlılık ve özgüvenimin kaynağı, küçük yaştan itibaren beni hayatın her alanına karşı hazırlayan, ayaklarımın üzerinde durabilmemi sağlayan destekçim canım babama teşekkür ediyorum.

En özel teşekkür rahmetli öğretmenim için. Hayata tutunmaya çalıştığım üniversite yıllarımda bana evini, kollarını ve en önemlisi kalbini açan kâmil insan Mustafa Altan ARABAÇIOĞLU, kıymetli eşi Zahide ARABAÇIOĞLU size tek bir şey için değil her şey için sonsuz teşekkürler.

Birnur DAĞLI

21.07.2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
SİMGELER LİSTESİ	v
TABLO LİSTESİ	vi
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: EVLİLİK UYUMU, DENETİM ODAĞI VE EMPATİK EĞİLİM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
1.1. Evlilik Uyumu	8
1.1.1. Evlilik ve Aile	8
1.1.2. Evlilik Uyumu	13
1.1.3. Evlilik Uyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	15
1.2. Denetim Odağı	16
1.2.1. İç ve Dış Denetim Odağı.....	20
1.2.1.1. İç Denetimli Bireylerin Özellikleri.....	20
1.2.1.2. Dış Denetimli Bireylerin Özellikleri	21
1.2.2. Denetim Odağı İle İlgili Araştırmalar	22
1.3. Empati	28
1.3.1. Empati Kavramının Tarihsel Gelişimi	28
1.3.2. Empati Tanımları	29
1.3.3. Empatinin Bileşenleri.....	30
1.3.3.1. Empatinin Fiziksel Bileşeni.....	30
1.3.3.2. Empatinin Bildirişimsel Bileşeni.....	32
1.3.3.3. Empatinin Bilişsel Bileşeni	32
1.3.3.4. Empatinin Duygusal Bileşeni	33
1.3.4. Empatik Eğilim	33
1.3.5. Kişiler Arası İlişkilerde Empatinin Önemi	34
1.3.6. Empati İle İlgili Araştırmalar	35
BÖLÜM 2: YÖNTEM	37
2.1. Araştırmanın Modeli	37
2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	37
2.3. Verilerin Toplanma Araçları	37
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	37
2.3.2. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)	38

2.3.3. Denetim Odağı Ölçeği	38
2.3.4. Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)	39
2.4. Verilerin Toplanması.....	39
2.5. Verilerin İstatistiksel Analizi	40

BÖLÜM 3: BULGULAR..... 41

3.1. Bireylerin Demografik Değişkenlerinin Betimleyici İstatistikleri	41
3.2. Bireylerin Evlilik Uyumları, Denetim Odakları ve Empatik Eğilim Ölçeklerine İlişkin Betimleyici İstatistikleri.....	42
3.3. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Düzeylerinin Kişisel ve Demografik Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	43
3.3.1. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	43
3.3.2. Bireylerin Yaşları İle Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	45
3.3.3. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Sahip Olduğu Çocuk Sayılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	46
3.3.4. Bireylerin Evlilik Süreleri İle Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	46
3.3.5. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Çalışma Durumlarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	47
3.3.6. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	48
3.3.7. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Gelir Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	49
3.3.8. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Evlenme Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	50
3.3.9. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Evliliklerinden Ne Derece Memnun Olduklarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	51
3.4. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	52

BÖLÜM 4: TARTIŞMA.....	54
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
KAYNAKÇA	63
EKLER.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	83

KISALTMALAR

EUÖ : Evlilikte Uyum Ölçeği

EEÖ : Empatik Eğilim Ölçeği

KBF : Kişisel Bilgi Formu

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

ANS : Ayna Nöron Sistemi

SİMGELER LİSTESİ

- n** : Denek Sayısı
p : Anlamlılık Düzeyi
r : Korelasyon Değeri
SD : Serbestlik Değeri
SO : Sıra Ortalaması
ST : Sıra Toplamı
U : Mann Whitney U Testi Değeri
X² : Kruskal Wallis H Testi Değeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1: Duvall'ın Aile Yaşam Döngüsü Modeli.....	12
Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan Bireylerin Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=200).....	41
Tablo 3.2: Bireylerin Evlilik Uyumları, Denetim Odakları ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı	43
Tablo 3.3: Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması	44
Tablo 3.4: Bireylerin Yaşları ile Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Arasındaki İlişkiyi Spearman Korelasyon Analizi İle İncelenmesi	45
Tablo 3.5: Bireylerin Yaşları ile Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Arasındaki İlişkiyi Spearman Korelasyon Analizi İle İncelenmesi	48
Tablo 3.6: Bireylerin Evlilik Süreleri ile Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Arasındaki İlişkiyi Spearman Korelasyon Analizi İle İncelenmesi	49
Tablo 3.7: Bireylerin Çalışma Durumlarına Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması	50
Tablo 3.8: Bireylerin Eğitim Düzeylerine Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Kruskal Wallis H Testi İle Karşılaştırılması	51
Tablo 3.9: Bireylerin Gelir Düzeylerine Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Kruskal Wallis H Testi İle Karşılaştırılması	52
Tablo 3.10: Bireylerin Evlenme Biçimlerine Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması	53

Tablo 3.11: Bireylerin Evliliklerinden Ne Derecede Memnun Olduklarına Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması.....	54
Tablo 3.12: Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkiyi Spearman Korelasyon Analizi İle İncelenmesi.....	53

Tezin Başlığı: Evli Bireylerin Evlilik Uyumları İle Denetim Odakları Ve Empati Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	
Tez Yazarı : Birnur DAĞLI	Danışman : Yrd. Doç. Dr. Sera YİĞİTER
Kabul Tarihi : 21.07.2017	Sayfa Sayısı : ix (ön kısım) + 83 (tez) + 7(ek)
Ana Bilim Dalı: Psikoloji	Bilim Dalı : Psikoloji
<p>Bu çalışmanın amacı evli bireylerin evlilik uyumları ile denetim odakları ve empati eğilimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Ek olarak, araştırmada bireylerin cinsiyet, yaş, evlilik süresi, eğitim düzeyleri gibi sosyodemografik değişkenlerin evlilik uyumları, denetim odakları ve empati eğilimleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmaya İstanbul İlinde yaşayan belediye çalışanlarından evli bireyler ve eşlerinden kabul edenler alınmıştır. Bireylerde değişkenleri ölçebilmek için Evlilikte Uyum Ölçeği, Rotter Denetim Odağı Ölçeği ve Empatik Eğilim Ölçeği, demografik özelliklerini öğrenebilmek için de Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde Kruskal Wallis H, Mann Whitney U ve Spearman Korelasyon Testleri kullanılmıştır. Sosyodemografik özelliklere göre bakıldığında; erkeklerin evlilik uyumu ölçeğinin puan ortalamasının, kadınların evlilik uyumu ölçeğinin puan ortalamasından daha yüksek olduğu, bireylerin yaşı ve evlilik süreleri arttıkça, evlilik uyumu ölçeğinden aldıkları puanların düşmekte olduğu görülmüştür. Bireylerin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puan arttıkça evlilik uyumu ölçeğinden aldıkları puanların da arttığı görülmüştür.</p>	
Anahtar Kelimeler: Evlilik Uyum, İç-Dış Denetim Odağı, Empatik Eğilim	

Title of the Thesis: Examination Of The Relationship Between Marital Adjustment, Locus Of Control And Emphatic Tendency For Married Individuals	
Author : Birnur DAĞLI	Supervisor : Assist. Prof. Dr. Sera YİĞİTER
Date : 21 July 2017	Nu. of pages : ix (intro) +83 (thesis) + 7(appendices)
Department : Psychology	Subfield : Psychology
<p>The purpose of this study is to show the relationship between marital adjustment of married individuals and their characteristics of locus of control and empathy tendency. In addition, the impact of sociodemographic variables such as gender, age, marital status and level of education were investigated in the study. Married employees and their wives who accept to participate were taken from municipality employees in İstanbul. In order to measure the variables, Marriage Compliance Scale, the Rotter Control Scale and the Empathic Tendency Scale, and the Personal Information Form were applied. Kruskal Wallis H, Mann Whitney U and Spearman Correlation Tests were used in the analysis of the obtained data.</p> <p>According to sociodemographic characteristics; it was seen that the average score of marriage adjustment scale of men was higher than the average score of marriage adjustment scale of women, and also and marital adjustment scale of the individuals decreases by both marriage age and marriage duration. As the score of the empathic tendency scale increased, the score of marriage adjustment increased.</p>	
Keywords: Marital Adjustment, Internal - External Locus of Control, Emphatic Tendency	

GİRİŞ

Aile, toplumun düzenini ve sürekliliğini sağlamanın yanında toplumsal kültürünün gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan toplumun en temel yapısıdır (Yalom, 2006). Bu yapının toplum açısından; üremek, ekonomik gereksinimleri karşılamak, statü sağlamak, çocukların kaliteli bir eğitim almalarını sağlamak, aile bireylerinin birbirlerini korumalarını sağlamak, karşılıklı sevgi ortamı yaratmak ve cinsel doyum sağlamak gibi işlevleri mevcuttur (Özgüven, 2014).

Aile, bireyin sosyalleşmesi için başlangıç basamağıdır. Bireye topluluk kuralları, ilişki kurma ve topluluk halinde yaşama ilk olarak ailede öğretilir. Bireyin kişilik özelliklerinin temeli aileye dayanmaktadır. Değişen sosyal ve kültürel şartlar içinde aile, hem bireyleri sosyalleştirerek topluma kazandırmakta hem de nesillerin devamını sağlamaktadır (Kuzgun, 2014).

Kendini koruyan, şefkatli, sempatik, sıcak ve sorumluluk sahibi olan bireyler sağlıklı bir aile ortamında yetişen bireylerdir. Sağlıklı bir aile ortamında yetişen bireyler kendileri ile barışık, yaratıcı, üretken, gerçekçi ve başarılarından dolayı kendilerinden hoşnut olan, birbirlerine karşı dürüst, güvenilir ve sevgi ile yaklaşan bireyler olarak yetişirler. (Nazlı, 2003).

Aile kurumunun oluşturularak bir sonraki neslin yetiştirildiği en gerekli insan ilişkisi ise evlilik olarak görülmektedir (Larson ve Holman, 1994). Özgüven'e (2014) göre evlilik, karşı cinsten bireylerin yaşantılarını birleştirerek, paylaşımında bulunmak, çocuk sahibi olmak ve bu çocuğu sağlıklı bir şekilde yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları, toplumsal perspektiften bakıldığında üzerinde devletin kontrol hakkının ve yetkisinin bulunduğu hukuki bir sözleşmedir. Evlilik, karşılıklı duygusal ilişkiler dahilinde incelendiğinde ise, duygusal bağlılık, eşin duygusal yönden gereksinimleriyle alakadar olması, bu ihtiyaçların tatmin edilmesi ve eşler arasındaki karşılıklı dayanışma süreci olarak tanımlanmaktadır (Solmuş, 2008).

Evlilik, iki bireyin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlerinin doyurulmasını amaçlayan bir yapıdır. Neslin devamını sağlamanın yanında, aşk, eşlik etme, ekonomik

etmenler ve toplumsal beklentiler de evlilik nedenleri arasında sayılabilir. Bu amaçların gerçekleştirilmesi ise evlilik sürecinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi ile mümkündür (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Günümüzde boşanma oranlarının ve evlilikten kaynaklanan problemlerden dolayı psikolojik destek talebinde bulunan birey sayısının artmasıyla birlikte, evlilik ilişkisinin çeşitli boyutlarıyla ilgili çalışmalar yürütülmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Shek, 1999).

Evlilik uyumu, ailedeki bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlığını etkileyen, uyumlu ve kuvvetli bir evlilik ilişkisi içerisinde olmak için gerekli olan bir faktördür (Tuncay, 2006; Ersanlı ve Kalkan, 2008). Evlilik uyumu düzeyi yüksek çiftlerin karşılıklı iletişim içerisinde olmaları, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda aynı fikri paylaşabilmeyi ve sorunlarını pozitif bir biçimde çözebilmeleri beklenir (Akar, 2005)

Locke ve Williamson (1958) tarafından evlilik uyumu, çiftlerin aralarındaki uyumsuzlukları çözmeye ilişkin benzer özelliklere sahip olmaları, birbirlerinden ve evliliklerinden doyum almaları ve evlilikten beklentilerini yerine getirmeleri olarak tanımlamaktadırlar (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Evlilik uyumu, evlilik sürecinde ilgi, amaç, değer ve görüşlerin paylaşılmasının yanında, bireyin kendi doyumuyla ilgili öznel görüşünü de içermekte ve bireyin evlilik ilişkisini değerlendirmesini kapsamaktadır (Graham, Fischer, Crawford, Fitzpatrick ve Bina, 2000).

Özgüven (2014) ise eşlerin evlilik uyumunu sağlamalarını bazı temel konularda ve prensiplerde fikir birliği sağlamalarına bağlamış, evliliğin etkin bir şekilde yürütülmesi için, uyuşma, karşılıklı gösterilen sevgi, saygı ve paylaşma ile mümkün olacağını belirtmiştir.

Evlilik uyumunu etkileyen faktörlerden biri de empatik eğilimdir. Empati, bir bireyin, karşısındaki bireyin düşüncelerini ve duygularını doğru biçimde anlamak için kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak bu durumu ona yansıtma sürecidir. (Graham, Fischer, Crawford, Fitzpatrick ve Bina, 2000).

Empatik eğilim evli çiftler arasındaki ilişkide önemli rol oynayan etmenler biridir. Empatik eğilim, evli kişilerden birinin ötekini hislerini ve fikirlerini doğru bir biçimde anlama olarak tanımlanabilir. Empatik eğilim, evliliklerde karşılaşılan tartışmalar esnasında, sabit bir duyguya ilişkin çiftlerin kişisel analizlerindeki benzerliği gösterir (Papp, Kouros ve Cummings, 2010).

Araştırmanın diğer bir değişkeni olan denetim odağının bireyler arası ilişkileri anlamada önemli bir etken olduğunu gösteren araştırmalar bulunduğundan söz edilebilir (Mlott ve Lira, 1977; Chu ve Bergsma, 1978; Bugaighis ve ark.,1983; Doherty, 1981; Fincham, Harold ve Gano,2000; Ganji ve Navabinezhad, 2012; Camp ve Ganong, 1997; Madden ve Janoff-Bulman, 1981; Solmuş, 2008; Çelik, 2009).

Denetim odağı; bireyin, çocukluktan itibaren gelişim süreci içerisinde davranışlarının nasıl sonuçlar ortaya çıkaracağını ya da gerçekleştirdiği davranışının sonucunun kendisi ya da kendi gücü dışında oluştuğuna dair beklentilerini geliştirir, bireyin yaşadığı olumlu ya da olumsuz olayları kendi kabiliyet, davranış ve özelliklerine atfetmesi ya da şans, kader, talih gibi kontrolünde olmayan kendi dışındaki güçlerden kaynaklandığı yönündeki inançları ile ilgilidir (Rotter,1972).

Dönmez (1983), bireyin denetim odağı, hayatının diğer alanlarında olduğu gibi, evlilik yaşantısında da yaşadığı olayların sonuçlarının kendisinden mi, yoksa eşi ya da farklı bir dış etkenden mi kaynaklandığı yönünde bir beklenti oluşturur (Rotter, 7 1954). Evli bireylerin yaşadıkları sorunlarda değişimin kaynağını kendinde ya da dışarıda araması problemin çözümünde etkili olacaktır.

Problem

Çözümü aranan problem cümlesi şu şekilde ifade edilebilir; “Evli bireylerin denetim odakları, evlilik uyumları ile empati düzeyleri arasındaki ilişki nedir?” olacaktır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni; evlilik uyumu

Bağımsız değişkenleri; denetim odağı ve empati düzeyleri

Ara değişkenler; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, evlilik süresi gibi durumlar oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Toplumun en temel yapısı olan ailenin sağlıklı olması, aile bireylerinin sorumluluk bilincini geliştirir, kişilik kazanmasına yardımcı olur. Bu tür sağlıklı bir ailede, bireyler birbirlerini desteklerler, cesaretlendirirler ve sorunları çözüm odaklı olarak yine birlikte iletişim içerisinde çözerler. Bireylerin denetim odakları sorunun kaynağını tespit ederken önemli bir rol oynarken, bireylerin empatik eğilimleri ise kullandıkları iletişimde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, bir kişinin kişilik özelliklerinden olan denetim odağının ve empatik eğiliminin belirlenmesi, hem evliliğin sağlam bir zemine oturtulabilmesi hem de evliliğin sürdürülebilmesi adına oldukça önemli ve elzemdir.

Bu araştırmanın temel amacı; evli bireylerin evlilik uyumları ile denetim odakları ve empati eğilimleri arasındaki ilişkisini ortaya koymaktır. Buna ek olarak bireylerin evlilik uyumlarının, denetim odaklarının ve empatik eğilimlerinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı da aşağıdaki hipotezler ile test edilmiştir:

1. Evli bireylerin evlilik uyumları denetim odaklarına göre farklılaşmakta mıdır?
2. Evli bireylerin evlilik uyumları empati düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Evli bireylerin empatik eğilimleri denetim odaklarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Evli bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilimleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
5. Evli bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilimleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
6. Evli bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilimleri çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
7. Evli bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilimleri Evlilik süresine göre farklılaşmakta mıdır?
8. Evli bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilimleri çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
9. Evli bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilimleri eğitim seviyesine göre farklılaşmakta mıdır?

10. Evli bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilimleri gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
11. Evli bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilimleri evliliğe karar verme şekline göre farklılaşmakta mıdır?
12. Evli bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilimleri evlilikten memnun olma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Evlilik, insan neslinin devamı, yenilenmesi ve insanın bireysel ve toplumsal olarak kendini gerçekleştirebilmesi için gerekli bir kurumdur (Özgüven, 2014). Evlilik yaşantısının mutlu ve doyumlu olması mikro düzeyde aile bireylerini etkilerken, makro düzeyde de toplumun genelini etkilemektedir (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000).

Evlilik hem bireysel hem toplumsal açıdan oldukça önemli olduğundan bu araştırmanın evlilik ilişkisini daha iyi anlayabilmek açısından gerekli olduğu söylenebilir. Evlilik ilişkisinin ele alınmasında, evlilik uyumu tüm dünyada ve ülkemizde geçerli bir kavram olduğundan evlilik uyumunu yordayan değişkenlerin ortaya çıkarılmasının evlilik ilişkisinin daha iyi bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Evliliklerinde problemlerle karşı karşıya kalan çiftlerin destek ihtiyaçları yadsınamayan bir gerçektir. Bu bakımdan evlilik uyumunun artırılması, negatif sonuçlarla karşılaşmadan ilişkinin devamının sağlanmasına ve geliştirilmesine katkı sağlayabilir (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Bu gaye yönünde, duygusal ilişkiler kapsamında psikolojik danışma desteği olarak çiftler arasındaki uyumu arttırmak isteyen evli bireylere verilecek empati eğitimini içeren sosyal beceri ya da insan ilişkileri eğitimiyle, eşlerin karşılıklı olarak empati ile sağlıklı bir iletişim kurmaları sağlanmaya çalışılarak, evlilik uyumunun yordayıcılarından olan empatik eğilim düzeyi, içeren evlilik uyumunun artırıldığı ve sosyal becerilerinin güçlendirildiği etkili bir evlilik terapisi yürütülebilir (Günay, 2000).

Bu çalışmada denetim odağının, empatinin, evlilik uyum düzeyi ile ilişkisi konusunda elde edilecek bulguların evlilik ve aile danışmanlığı hizmetlerine yönelik düşünme ve araştırma olanaklarının yaratılmasına, evlilik konusuna ek bilgi sağlanmasına, evlilik

ilişkisinde yaşanabilecek sorunları önleme çalışmalarının daha etkili yapılmasına, ve evlilik yaşantılarının daha sağlıklı olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma evlilik ilişkisini geliştirme programlarında eşlerin uyum becerilerini geliştirmelerine yönelik çalışmalara da yer verilmesine dikkat çekeceği için büyük bir öneme sahiptir.

Sınırlıklar

1. Bu araştırma İstanbul ili belediye çalışanlarından evli bireyler arasında rast gele belirlenen katılımcılardan elde edilen veriler ile sınırlandırılmıştır.
2. Çalışmadaki katılımcıların demografik özelliklerine dair veriler, Kişisel Bilgi Formu'ndaki sorulara verdikleri yanıtlar ile sınırlandırılmıştır.
3. Çalışmadaki katılımcıların evlilik uyumlarına dair veriler, Evlilik Uyumu Ölçeği'nin ölçmeyi hedeflediği özellikler ile sınırlandırılmıştır.
4. Çalışmadaki katılımcıların denetim odaklarına dair veriler, Denetim Odağı Ölçeği'nin ölçmeyi hedeflediği özellikler ile sınırlandırılmıştır.
5. Çalışmadaki katılımcıların empati düzeylerine ilişkin veriler, Empati Eğilim Ölçeği'nin ölçmeyi hedeflediği özellikler ile sınırlandırılmıştır.

Varsayımlar

1. Çalışma örneklemini çalışmanın evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Çalışmadaki katılımcı evli bireylerin, çalışmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu'na, Evlilik Uyumu Ölçeği'ne, Denetim Odağı Ölçeği'ne ve Empati Eğilim Ölçeği'ne samimi duygularıyla gerçek hallerini yansıtacak biçimde yanıtladıkları varsayılmaktadır.
3. Çalışmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu'nun katılımcıların demografik özelliklerini, Evlilik Uyumu Ölçeği'nin bireylerin evlilik uyumlarını, Denetim Odağı Ölçeği'nin bireylerin denetim odaklarını ve Empati Eğilim Ölçeği'nin bireylerin empati düzeylerini ölçtüğü varsayılmaktadır.

Tanımlar

Evlilik Uyumu: İletişim halinde olan, evlilikleri ve aileleri ile ilgili olan konularda aynı noktada karar kılabilen birliği, yaşadıkları sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen bireylerin evliliği şeklinde tanımlanabilir (Erbek ve diğ., 2005).

Empatik Eğilim: Bireyin, karşısındaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlama becerisi şeklinde tanımlanabilir (Papp ve diğ., 2010).

Denetim Odağı: Bireylerin geçmiş yaşantılarına dayanarak davranışlarının sonuçlarının öz kontrolleri altında olmasına veya kendisi dışındaki odakların kontrolü ve etkisi altında olmasına bağlamaları şeklinde tanımlanabilir (Dağ, 1992).

İç Denetim Odağı: İnsanlar bir olayı kendi davranışının sonucu veya kendi göreceli, sürekli karakteristikleri olarak algılayorsa, yani başka bir deyişle kendi içlerinde en azından bir miktar kontrolün bulunduğuna inanıyorlarsa bu inanç “iç denetimlilik” olarak tanımlanmaktadır (Rotter, 1966).

Dış Denetim Odağı: Bireylerin eylemlerinin sonuçlarında elde ettikleri pekiştirme, bireyin kendi hareketini takip eder fakat kendi hareketinin sonucu olarak tanımlanmayıp şans, talih, kader ve güçlü kişiler olarak algılanması inancı “dış denetimlilik” olarak tanımlanmaktadır (Rotter, 1966).

Kişilerin gerçekleştirdiği davranışlar ve bu davranışların oluşturduğu sonuçlar arası ilişkileri kavrama düzeyleri iç ve dış denetim odaklarının ana metaryelini oluşturmaktadır. Dış denetim odağını oluşturan faktör, kişinin davranışları sonucunda oluşan pekiştirecin kişinin kendi kontrolü dışında talih veya baskın karakterler tarafından oluştuğuna dair inancıdır. İç denetim odağı ise kişinin davranışları sonucunda oluşan pekiştirecin kişinin kendi eylemleri sonucunda oluşturulduğuna olan inancıdır. (Forte,2004)

BÖLÜM 1: EVLİLİK UYUMU, DENETİM ODAĞI ve EMPATİK EĞİLİM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. EVLİLİK UYUMU

1.1.1. Evlilik ve Aile

Kişisel ve sosyal gereksinimleri mevcut bir varlık olan insanın bunların yanında birçok sayıda önemli ihtiyacı vardır ve bunlardan en önemlisi toplum içerisinde yaşamak ihtiyacıdır. Toplumda yer edinen birey duygu, düşünce ve davranışlarını sosyal ilişkilerine bağlı kalacak şekilde oluşturur. Bireyin toplum kuralları içerisinde karşı cins ile kurduğu ilişki; bireyin ben yerine biz demeye başlaması ile birlikte evliliği doğurabilmektedir (Bıykoğlu, 2012).

Modern hayatta evlilik birkaç özellik çerçevesinde açıklanmaktadır. Bunlardan bazıları eş seçimi konusunda hür olabilmek, cinsellik açısından ise eşit ve yakın bir ilişki içerisinde olmaktır. (Tutarel ve Kışlak, 1999) Bir diğer tanıma göre ise evlilik, eşleri akrabalık bağı ile birleştiren, insanın var oluşundan başlayarak günümüze kadar olan süreçte gelişmiş ve halen varlığını sürdüren bir kurumdur. (Erişti, 2010). Neslin devamlılığını sağlayan, eşlerin çocuklarına ve birbirlerine karşı olan sorumluluklarını yerine getirmek ve gereğini yapmak adına söz verdikleri bir kurum şeklinde de evrensel boyutta tanımlanmıştır (Çelik ve Tümkaya, 2012). Dolayısıyla böylesi kapsamlı bir kavramı araştırmacılar ve kuramcılar tarafından değişik biçimlerde anlatılmaya, açıklanmaya ve betimlenmeye çalışılmıştır.

Evlilik, kadın ve erkeğin hayatı ve cinselliği paylaşarak birlikte olmak ve çocuk sahibi olmak gibi amaçlar ile kurmuş oldukları bir yasal birlikteliktir. Yani kısacası evlilik psikolojik, biyolojik ve sosyal yönleri bulunan bir olgudur (Özgüven, 2014). Evlilik; kadın ve erkek arasında var olan ilişkinin toplum tarafından onaylanmasıdır (Gökçe, 1996). Bu sebeple evlilik eşler arasında kültüre bağlı olarak oluşan bir anlaşma olma özelliği bulundurmaktadır. Evlilik çiftlerin paylaşım temelli kurdukları bir antlaşma gibi görünüyorsa dahi dini kurallar, toplumsal yapı, ahlaki normlar ve yasalar tarafından kontrol altında tutulur ve düzenlenir. Aynı zamanda aile kurumunun ilk tohumu olan evlilik aile içerisinde birçok kişisel ve toplumsal sorumluluğu da düzenli hale getirir.

Evlilik, bireysel ve sosyal hayatı, dolayısıyla toplumsal hayatı da düzenleyen ve bireyin hayatının her alanında tatmin duygusunu karşılayabilen bir olgudur. Evlilikle birlikte sosyal düzende yeri farklılaşan birey, tekillikten çoğulluğa geçişin ilk adımını atmış sayılmaktadır. Kadının ve erkeğin bir araya gelerek oluşturdukları evlilik hayatı ailenin kökenlerini oluşturmaktadır. Evlilik çiftler arasında oluşturulmuş bir anlaşma konumunda iken, aile ise kurumsal bir yapıda olup sosyal bir alt sistemi hatta sosyal bir grubu ifade eder. Amacı çekirdek aile birimini kurmak olan evlilik, çocuklar ve eşlerin, aile biriminin yasal anlamda korunmasını ve sevgilerinin buldukları toplum tarafından onay görmesini sağlamaktır (Yılmaz, 2001). Eşler, evlilik anlaşması ile sadakat borcu altına girerler ve verdikleri yardım sözü ile hayat içerisinde karşılaştıkları bazen keyifli bazen de zor anları ve durumları paylaşarak ve birbirlerine destek olarak soylarının devamlılığını sağlarlar (Türküm, 2000). Evlilik, toplumlar arasında farklılıklar gösterebilir olsa da bütün toplumlarda gelenekleşmiş ve resmen kabul edilmiş tek birliktelik şeklidir (Tarhan, 2012).

Evlilik kavramı için kadın ve erkek arasındaki duygusal ve cinsel süreci yaşamak olanağı oluşturduğu, kültürün değişmesiyle farklılıklar gösterdiği, kişilerin farklı boyutlarda gelişmesine olanaklar sağladığı, yasal boyutunun olduğu ve toplum tarafından geleneksel anlamda kabul görülen bir birliktelik şekli olduğu gibi tanımlarının yapıldığı görülmektedir. Evlilik; tehditlere karşı koruma, yiyecek sağlama ve barınma gibi ihtiyaçların karşılanması hususunda yardımcı olabilecek bir birliktelik, eşler arasında oluşacak olumlu ilişkiler sonucunda ulaşılabilecek doyum hissi, cinsel anlamda olgunlaşmayı sağlayacak paylaşımlarda bulunulması, toplum içerisinde sahip olunan görevler ve sorumlulukların kabul edilmesini de kapsamaktadır. Bahsedilen alanların tümünde birbirini tamamlayabilmiş olan çiftler arasındaki evlilikler, toplumu daha ileriye götürecek ve toplumsal olarak olgunlaşmayı ve gelişimi temelden başlayarak olumlu yönde etkileyecektir (Gülsün, 2009). Evlilik ile birlikte çiftler arasında ekonomik, sosyal, cinsel ve yasal bir birliktelik meydana gelir, eşlerin genel sağlık düzeylerinde ve iyilik hallerinde ve bunlara bağlı olarak yaşam doyumlarında ve yaşam kalitelerinde değişiklikler yaşanır (Çağ ve Yıldırım, 2013).

İnsan varlığının ve iyilik halinin sürmesi için çabalar (Erişti, 2010). Evlilik de bireylerin psikolojik, biyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını doyumayı amaçlayan bir birlikteliktir. Birey, evlilik ile dört ana ihtiyacının karşılanmasını amaçlar.

Bunlar (Güleç, 2012; Özgüven, 2014):

- Biyolojik gereksinim: Neslin devamı ve cinsel ihtiyaçların tatmini.
- Psikolojik gereksinim: Sevmek, sevilme, seçmek, seçilmek ve bir ilişkinin devamlılığın sağladığı haz ve güven duygusu.
- Sosyal gereksinim: Toplum beklentilerine verilen cevap sayesinde elde edilen saygınlık hissi ve topluma uyum sağlamanın verdiği güven duygusu.
- Kişisel gereksinim: bir kadın ve bir erkeğin yaşadıkları hayat süresince karşılıklı olumlu/olumsuz alışveriş içerisinde olmak ve hayatını devam ettirebileceği bir aile meydana gelmesi.

Tarhan'a (2015) göre evlilik psikolojik, biyolojik, kültürel ve sosyal temeller üzerine kurulmuş kendi özelinde psikolojik ve sosyal sınırlara sahip bir kurumdur. Özgüven (2001) evlilik birlikteliğinin sosyal ve bireysel işlevlerini şöyle sıralamıştır:

- Çiftlerin neslin devamlılığı için sahip oldukları sorumluluğu karşılamaları.
- Toplumsal kuralların devamlılığın sağlanması.
- Aile üyelerinin ekonomik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması.
- Çocuğun sosyalleşmesinin sağlanması.
- Cinsiyete uygun rollerin aile üyelerine kazandırılması.
- Çocuğun topluma kolay uyum sağlamanın sağlanması.

Evlilik, farklı kültürlerde bile evrensel olarak karşılaşılan bir olgu olması evliliğin kişisel ve toplumsal bazı işlevleri yerine getiriyor olmasından kaynaklanmaktadır (Güleç , 2012). Bu işlevler:

- Eşlerim üretim ve tüketim dengesini sağlayarak, hayat şartlarının iyileştirilmesine katkıda bulunması,
- Eşlerin güven duymalarını sağlama,

- Eşlerin sosyal güvenlik ve miras gibi yasal haklara kavuşması,
- Eşlere sosyal statü sağlaması.

Toplumun rıza göstermesi ile kurulan evlilik birlikteliği sonucunda aile meydana gelir. Farklı kültürler aile kurumunu farklı şekilde tanımlayabiliyor olsa bile aile, üyelerinin birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde oldukları ve birbirlerini süreğen şekilde etkiledikleri bir sistem olarak tanımlanabilir (Ekşi ve Kahraman, 2012). Toplumun en küçük birimi konumundaki aile kurumu, bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği yerlerin başında gelmektedir. Nazlı (2014)'ya göre insanların yaşamında doyum sağlaması, işlevleri ve görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmesi ve yaşadığı topluma uygun bir insan olarak yetişmesi önce aile ortamında sağlanır.

Evlilik ile birlikte kadın ve erkeğin yaşamlarında birçok değişiklikler meydana gelmektedir. Evlilik hayatıyla bekarken sahip olunan rollerden sıyrılan bireylerin evliliğin ilk dönemlerinde eşinin ailesiyle yeni oluşan sosyal ilişkilere alışabilmeleri, evlilik normlarına uyabilmeleri ve aralarındaki yeni gelişen ilişkideki olumsuzlukları iyi bir şekilde idare edip yönetebilmesi çok önemlidir. Aile hayatının köklerini kadın ve erkek arasındaki iletişim ve etkileşim oluşturmaktadır. Eşler duygusal olarak birbirlerine bağlı, aynı havayı soluyan ve alınan kararlarda sorumluluğu beraber göğüsleyen kişiler olarak kabul edilmektedir (Demiray, 2006). Evlilik yaşamında mutlu olan çiftler yaşamın diğer bütün alanlarında daha yaptıklarından emin, dinç ve sağlıklıdırlar. Evlilik yaşamında mutlu olabilmenin temel koşulları ise; sevgi, saygı, anlayış, hoşgörü ve iyimserlik, feragat edebilme ve fedakarlık, tutumlu olmak, eşinin kıymetini bilmek, birbirini kırmamak, birbirini yıpratmamak, yeri geldiğinde sabredilmek, arkadaşlık, birlikte karar almak ve hayatı paylaşmaktır (Ondaş, 2007).

Varlık süreci içerisinde olan her şey gibi evlilik olgunun da bir başlangıç ve bir de son evreleri vardır. Evlilik anlaşması ile başlayan bu süreç çiftlerden birinin ölümüyle aile yaşam döngüsü olarak tanımlanan süre içerisinde çiftler farklı deneyimler yaşamaktadır. Duvall (1977) tarafında aile yaşam döngüsü sekiz evrede incelenmiş ve Duvall evreleri oluştururken; eşlerin duygusal, fiziksel, sosyal durumlarını ve evlilik hayatları boyunca değişen rollerini odak noktası olarak kullanmıştır. (Akt. Özgüven, 2014) Tablo 1.1'de Duvall'in aile yaşam döngüsü gösterilmiştir. Döngüyü oluşturan evreler incelendiğinde

ve evlilik uyumu perspektifinden bakıldığında hem kadınlar hem de erkekler belirlenen sekiz yaşam evresinden de benzer şekilde etkilenmektedir.

Tablo 1.1
Duvall'ın Aile Yaşam Döngüsü Modeli

Aile Yaşam Döngüsü Evresi	Aile İçindeki Pozisyon	Ailenin Kritik Gelişimsel Görevi	Evrenin Süresi
1.Çocuksuz Evli Çiftler (2 yıl)	Karı Koca	Karşılıklı doyurucu bir evlilik kurmak. Hamileliğe ve ebeveynlik sözleşmesine uyum sağlamak.	2 yıl
2.Bebekli Aileler (30 aylık bebeği olanlar) (2-5 yıl)	Karı-Anne Koca-Baba Küçük kız çocuğu/ Erkek çocuğu	Küçük çocuğun gelişimine uyum sağlama, cesaretlendirme	2-5 Yıl
3.Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Aileler (30 ay 6 yaş)	Karı-Anne Koca-Baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk- erkek kardeş	Okul öncesi dönem çocuğunun kritik ilgi ve ihtiyaçlarına uyum sağlamak.	3-5 Yıl
4.Okula giden çocuğu olan aileler (6-12 yaş)	Karı-Anne Koca-Baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk- erkek kardeş	Okul çağında çocuğu olan ailelerle uyum içinde olmak. Çocukların eğitsel başarılarını cesaretlendirmek.	7 Yıl
5.Ergenlik Çağında çocukları olan aileler (13-20 yaş)	Karı-Anne Koca-Baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk- erkek kardeş	Özgürlük ve sorumluluk arasında denge oluşturmak.	7 Yıl
6.Hareket Eden Merkezler Olarak Aile (Birinci çocuk evden ayrılmış, son çocuk evden ayrılıyor)	Karı-Anne-Büyükanne Koca-Baba- Büyükbaba Kız çocuk- kız kardeş-hala Erkek çocuk-erkek kardeş amca	Genç yetişkinleri, is, askerlik, okul ve evlilik için özgür bırakmak.	8 Yıl
7.Orta Yaşlı Anne-Baba (Boşalmış evden emekliliğe)	Karı-Anne- Büyükanne, Koca-Baba- Büyükbaba	Evlilik ilişkilerini tekrar inşa etmek, daha yaşlı ve daha genç kuşaklarla soy bağlarını sürdürmek.	15+-
8.Aile üyelerinin Yaşlanması (Emeklilikten her iki eşin ölümüne)	Dul Erkek-Dul Bayan, Karı-Anne- Büyükanne, Koca- Baba-Büyükbaba	Yalnız yaşama ile baş etme, emekliliğe uyum gösterme.	10-15 +-

Kaynak: Nazlı, S. (2014). Aile Danışmanlığı. Ankara: Anı Yayıncılık.

Evliliğin devamlılığını etkileyen faktörlerin neler olduğu alan yazında farklı yönleriyle tartışılan bir konudur. Bu faktörlerden bazıları; evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik kalitesi, eşlerin karakter özellikleri, çocuk sahibi olma, dünya görüşü, ekonomik nedenler, fiziksel ve ruhsal hastalıklar, alışkanlıklar, dini inançlar, eşler arası kültürel farklılıklar, ikinci kez evlilik yapmış olmak, evliliğin gerçekleşme şekliyle ilgili konular, sosyal destek örüntüleri, akrabalık ilişkileri, kişisel beklentiler olarak sıralanabilir. Sağlıklı bir evlilik hayatının ve evlilik ilişkisinin devamlılığı ile ilgili alan yazında en çok ele alınan kavramlardan biri ise evlilik uyumudur (Erişti, 2010).

Sosyal bilimciler tarafından bir evliliğin iyi bir şekilde nasıl sürdürüleceğine dair yapılan çalışmalarda evlilik doyumu, evlilik uyumu, evliliğin niteliği gibi kavramlar sıklıkla dile getirilmektedir (Tutarel Kışlak ve Göztepe, 2012). Bir evliliğin kalitesinin değerlendirilmesinde uyumun daha çok önem taşıdığı düşünülmekte ve evlilik ile ilgili yapılan araştırmalarda daha çok uyuma etki eden etmenlerin incelenmesi ve uyumu arttırmaya yönelik yaklaşımların geliştirilmesi ön planda tutulmaktadır (Şahin, 2011).

1.1.2. Evlilik Uyumu

Evli kişilerin fiziksel ve psikolojik sağlığı açısından yüksek önem arz eden evlilik sürecinde birlikte yaşamının kalitesini arttırmak birçok araştırmacıyı bir taraftan uyum kavramını tanımlamaya, diğer taraftan da çiftler arasındaki uyuma ilişkin etmenlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapmaya sevk etmiştir (Koydemir Selışık ve Tezer, 2005). Evlilik doyumu, evlilik ilişkisi, evlilik uyumu ve evlilik mutluluğu gibi kavramlar, pek çok bilimsel çalışmaya zemin oluşturmuştur. Sadece psikiyatrist ve psikologlar değil, farklı bilim dallarına mensup çok sayıda bilim insanı da konuya ilgi duymaktadır. Farklı uzmanlıklar içeren alanlarda bu kavramlar ile alakalı birçok çalışma yapılmaktadır. Ailedeki bütün bireylerin psikolojik ve fizyolojik sağlığını etkileyen en önemli etkenlerden biri olan evlilik uyumu uyumlu ve etkili bir evlilik ilişkisine sahip olabilmek için gerekli kabul edilen bir kavramdır (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Evliliğin mutlu ve sağlıklı olarak sürdürülebilmesi evlilikte uyum kavramı ile açıklanır. (Kublay ve Oktan, 2015). Uyum evliliği tüm yönleri ile etkileyen en önemli faktörlerin başında gelir. Sürdürülen evliliğin mutlu veya mutsuz olarak vasıflandırılması eşlerin beraber yaşamayı başarabilmeleri, ekonomik, kültürel, sosyal ve kişisel faktörler arasında dengeyi sağlayabilmelerine bağlıdır (Yüksel, 2013).

Karşılıklı etkileşim kurabilen, aileyi ve evliliği ilgilendiren konularda mutabık kalabilen ve sorunlarını çözebilmeyi başaran çiftler uyumlu olarak tanımlanabilir (Erbek ve ark. 2005). Evlilik bir iletişim ve etkileşim bütünüdür. Çiftlerin ruhsal, toplumsal ve cinsel beklentilerini açıkça beyan edebilmeleri için karşılıklı etkileşime sahip olmaları gerekir. Çiftlerin birbirlerine açılması ve fikir alışverişinde bulunması evliliğin kalitesini belirler. İyi bir iletişim evlilik kalitesini artırırken, iletişim zayıf olması evliliğe zarar vermektedir bu nedenle iletişim sorunlarının varlığı halinde uyumlu bir evlilikten söz etmek zordur (Özgüven, 2014).

Özüğurlu (2013) “Evlilik Raporu” adlı araştırmasında iletişim biçimlerini altı boyutta incelemiştir. Bunlar;

- Eşlerin insan insana olan ilişkilerinde uyumu yakalayıp yakalayamadıkları,
- Etraflarındaki olup bitenleri değerlendirmede ve deneyimlemede uyumlu olup olmadıkları,
- Eşlerin sosyal ortamlarda buldukları zamanlarda birlikteliklerini uyumlu olarak yaşayıp yaşayamadıkları,
- Eşlerden birinin kendi varlığını gösterme çabasını diğerinin önemli görüp görmemesi,
- Eşlerin birbirlerine ihtiyaçları olduğu anlarda karşılıklı olarak birbirlerinin ihtiyaçlarını gidermede istekli ve uyumlu olup olmadıkları,
- Eşlerin her ikisinin de aynı seviyede zevk verip doyuma ulaştıran bir cinsel ilişki ortaklığının oluşturulup oluşturulamamasıdır.

Evlilik, insanların hayatlarına ve iyilik hallerine etki eden en önemli deneyimlerden bir tanesidir (Şendil ve Korkut, 2008). Evlilik yaşamında hem kadın hem de erkek “vermek” kuralını temel alır. Birey kendisinden önce eşini düşünür, “empatik anlayış” ile karşısındakini anlamaya çalışır, ihtiyaçlar iki taraflı olarak karşılanır ve acı, tatlı tüm yaşam deneyimleri paylaşılır. Böyle yaşamayı tercih eden eşlerin denge ve uyumu yakalama şansları yüksektir (Özgüven, 2014).

Evlilik hayatının kalitesi evli kişilerin fiziksel ve psikolojik sağlıkları açısından oldukça önemlidir. Spanier (1976), eşler arası uyumun beş boyut ile belirlendiğini aktarmıştır. Bu boyutlar sorun yaratabilecek bireyler arası gerilimler ve kişisel kaygı, eşler arası

farklılıklar, eşlerin uyuşması, eş doyumu, eşlerin ilişkisini etkileyecek önemli kararları birlikte almalarıdır (Koydemir ve ark., 2005).

1.1.3. Evlilik Uyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde, evlilik uyumu ve bu uyumun oluşmasında veya oluşmamasında etkisi olduğu düşünülen empati ve kişilik özellikleri başta olmak üzere bu konularla ilgili alt başlıkların da dahil edildiği ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Özaydınlık (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; evlilik uyumu ile deneyime açıklık, dışadönüklük, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında pozitif yönlü bir ilişki; duygusal dengesizlik ve evlilik uyumu kişilik özelliği arasında ise negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Arıkan (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; bireylerin dışadönüklük düzeyleri arttıkça evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu; duygusal dengesizlik düzeyleri arttıkça evlilik uyumu düzeylerinin düşmekte olduğu; empatik eğilim düzeyleri arttıkça evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu ve yumuşak başlılık kişilik özelliği düzeyleri arttıkça evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dumlupınar Aslan (2016) tarafından yapılan bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumu üzerindeki etkilerinin araştırılması isimli çalışmasında bağlanma stilleri, evlilik uyumu ve kişilik özellikleri incelenmiştir. Evlilik uyumu ile kişilik özelliklerine ilişkin sonuçlara göre ölçeğin alt boyutu olan anlaşma ile kişilik özelliklerinden olumsuz değerlik ile negatif ilişkili olduğu, sorumluluk, uyumluluk, gelişime açık özellikleri ile pozitif yönlü ilişkisi olduğu saptanmıştır. Ayrıca, diğer alt boyut olan tarz alt boyutu ile uyumluluk arasında pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çakmak Tolan (2015)'in gerçekleştirdiği çalışmada; çift uyumu toplam puanları ile olumlu çatışma, dışadönüklük, uyumluluk, özdisiplin ve gelişime açıklık boyutları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ve evlilik uyumunu yordayan en güçlü değişkenler arasında kişilik özelliklerinden nörotiklik olduğu tespit edilmiştir.

Hacı (2011)'nin gerçekleştirdiği evlilik uyumunun çatışma çözme stilleri, aile içi iletişim ve empatik eğilim çalışmada empatik eğilime göre tahmin edilmesi adlı çalışmasına göre empatik eğilimin evlilik uyumunun anlamlı yordayıcısı olmadığı saptanmıştır.

Erişti (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; evli bireylerin bağlanma biçimleri ile dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık/akıl ve olumsuz değerlik kişilik özelliklerinin birbirleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır.

Güngör ve İlhan (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada çift bağlılığı ile sadece kendini geliştirici mizah arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki elde edilmiştir. Kadınların erkeklere oranla mizahı evlilik ilişkilerinde daha önemli bir faktör olarak algıladıkları saptanmıştır.

1.2. DENETİM ODAĞI

Bu kavram literatüre Rotter (1954) tarafından geliştirilen “toplumsal öğrenme kuramı” ile girmiştir (Dönmez, 1983). Denetim odağı kavramı Rotter (1966) tarafından, yeni bir kişilik boyutu olarak alana dahil edildiğinden beri üzerinde yüzlerce araştırma yapılmıştır ve kavrama olan ilgi günden güne artmaktadır (Leone ve Burns, 2000).

Rotter (1954)'a göre öğrenme sadece pekiştireç yöntemi ile meydana gelmemektedir; aynı zamanda kişinin davranışları sonucunda ulaştığı ödül ya da cezanın referans noktasını kendisiyle veya kendi dışındaki güç ve olaylar ile ilişkili olduğu konusundaki inançlarına dayalı olduğunu belirtmiştir (Dönmez, 1983). Birey yaşamındaki davranışları sonucunda, pozitif (ödül) ya da negatif (ceza) geribildirimler almaktadır. Birey bu geribildirimlerin referans noktasını iki yöne bağlar. Bunlardan ilki, yaşantıları sonucunda ulaştığı ödül ya da cezaların kendisi haricindeki diğer güç kaynaklarınca yönetildiği ve denetlendiği yönündeki inançlardır. İkincisi ise kendi yaşantıları sonucunda ulaştığı ödül ya da cezaların kişinin kendi sorumluluğu dahilinde olduğu ve tüm bunların oluşmasında en çok kendi eylemlerinin etkili bir rol oynayacağı konusundaki beklentileridir. Bu tür oluşumlara denetim odağı denilmektedir. (Dönmez, 1983).

Buluş (1996)'a göre ödül ve ceza; bireylerin davranışları sonucunda oluşur ve gelecek zamanda sergilenecek davranışlar sonucunda birtakım beklentiler içinde olmasına neden

olur. Beklentiler her kişinin yaşadığı hayata özel olduğundan eylemlerinin sonuçlarını ya kendi bireysel sorumluluğuna bağlamakta veya kendisine bağımlı olmadığı şeklinde algılamaktadırlar. Denetim odağı bireye özgü bir özellik olarak, bireylerin davranışları ve bu davranışların sonuçları arasındaki sebep-sonuç ilişkisine bağlı olarak genellenmiş inanç ve beklentileri kapsayan bir kavramdır.

Cüceloğlu (1996)'ya göre ise sosyal öğrenme kuramının diğer bir adı da beklenti-değer kuramıdır. Bu kuramına göre; kişiler davranışları, bir sonuca ulaşmak için gerçekleştirirler. Bireyler için sergiledikleri davranışların sonucunda bir değer ortaya çıkar ve bazı durumlarda davranışın sergilenmesi halinde meydana gelecek beklenti ya da değerden biri çok düşükse birey davranışı göstermemeyi tercih eder.

Beklenti-Değer kuramınca insan davranışlarında çevre etkisi söz konusudur. Bu sebeple birey duyuşal yetileri ile çevreden elde ettiği verileri bilişsel olarak anlamlandırarak davranışa dönüştürür. Rotter (1972) bir davranışın oluşmasını beklenti-değer kuramında göre beklentiler, sonuç ve değerler, psikolojik durum ve davranış potansiyeli olmak üzere dört temel değişkenin varlığına bağlamaktadır (Dibekoğlu, 2006). Bu dört temel değişken aşağıda açıklanmıştır.

a. Beklentiler

Beklenti, bireyin zaman ve tecrübeyle elde ettiği öngörü yeteneği şeklinde tanımlanabilir. Birey sahip olduğu öngörülerin yardımı ile hangi davranışı gerçekleştirip hangisini gerçekleştirilmeyeceğine karar verir. Başka bir deyişle kişinin davranışları sonucunda gelmesini umduğu pekiştireçtir.

b. Sonuç veya değerler

Kişinin bir davranışı gerçekleştirmesi ya da gerçekleştirilmemesi durumunda elde edeceği algısal değer, sonuç.

c. Psikolojik durum

Bireyin psikolojik durumu yani olayları ceza ya da ödül olarak yorumlaması beklentilerini ve kazanacağı algısal değerlerini etkileyecektir. Bireyin durumu algılama şekli davranışın sergileyip sergilememe durumunda etkili olacaktır.

ç. Davranış potansiyeli

Davranışın meydana gelme olasılığıdır. Bireyden bireye farklılık gösterebilir. Bu kavram beklenti, sonucun değeri ve kişinin içinde bulunduğu psikolojik duruma bağlı olarak değişiklik gösterir.

Rotter (1966)'a göre kişilerin, sosyal açıdan gelişme sürecinde çocukluklarından itibaren hangi davranışların hangi sonuçları doğuracağı yönünde birtakım beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentiler kapsamında bireyin gerçekleşmesini umduğu olaylar ödül iken gerçekleşmesini ummadığı olaylar ise cezadır (Yeşilyaprak, 2006). Cırcır (2006)' a göre bazı öğrenciler elde ettikleri ödülleri kendi bilgi ve yeteneklerine bağlarken bazı öğrencilerin ödül elde etmelerini başka nedenlere bağlamaktadırlar. Buna neden olarak öğrencilerin algı biçimlerindeki farklılıklar gösterilebilir. Bu duruma hareketle bireyler içten ve dıştan denetimli olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir.

Rotter (1954), olayları kontrol edip yönlendirebildiğine inanan ve inanmayan olmak üzere iki tip insan olduğunu belirtmektedir. Bu iki tip başarı ya da başarısızlıkla karşılaştığında bu durumları kontrol eden gücün kaynağını ya kendi içlerinde ya da kendi dışında algılamaktadırlar. Bu gücün çıktığı yere denetim odağı denir. Buna göre, başarı ve başarısızlıklarını kendinden kaynaklanan nedenlere -yetenek, çaba gibi- yükleyenlere iç denetimliler; kendi dışındaki nedenlere -şans, kader, işin güçlüğü gibi- yükleyenlere dış denetimliler denilmektedir. İç ve dış denetim odağı, bireylerin davranışlarıyla davranışlarının sonuçları arasındaki bağlantıyı algılama düzeylerine ilişkindir. Başarı ve başarısızlıkları üzerinde az da olsa denetimlerinin olduğuna inananlar iç denetimlilerdir. Bunun yanı sıra başarı ve başarısızlıklarının kendi dışlarında bulunan etmenlerden (şans, kader, tesadüf, beklenmedik olaylar gibi...) kaynaklandığına inanan bireyler ise dış denetimlilerdir (Kurt, 1988).

Denetim odağı kavramı sosyal öğrenme kuramından temellenmiş olsa da yükleme kuramcılarınca da ele alınmıştır. Yükleme kuramcılarında olan Heider (1944,1954) insanların izlenebilen davranış örüntülerinden hareketle izlenemeyen davranışları belirlemeye çalıştıklarını belirtir. Heider' e göre, iç nedenler bireyin kendisinde bulunan güçler iken (çaba, niyet, kapasite), dış nedenler ise kişinin kendi dışında bulunan güçlerdir (iş güçlüğü, şans) (Kurt, 1988).

Yükleme kuramı, denetim odağı kavramını açıklarken, bireylerin davranışlarını gerçekleştirirken, diğer bireylerin kendisi hakkındaki görüşlerinden etkilendiğini savunur. Bu kurama göre bireyin fitratında, içinde kendisinin bulunduğu ya da bulunmadığı olayları açıklamayıp ve tanımlamaya yardımcı olacak yüklemelerde bulunma eğilimi bulunmaktadır. Bu yüklemeler iki şekilde meydana gelmektedir;

a) Bireyler hayatlarındaki bireysel sorumluluklarını kabul ederek başarı ya da başarısızlıklarını kendi özelliklerine (yetenek, yeterlilik vb.) yüklerler. Bu tür yüklemelerde bulunan bireyler olayların, nedenlerini ve sonuçlarını idrak etmeye çalışırlar

b) Bireyler hayatlarındaki bireysel sorumluluklarını kabul etmeyerek kendisi haricindeki faktörler olan kader, diğerlerinin engellemeleri, koşullar gibi dış etmenlere yüklerler (Dönmez,1984; Balyürek, 1997).

İç yönelimli bireyler kendi yazgılarının, kendi kişisel düşüncelerince ve davranışlarınca yön verildiğini düşünmektedirler. Başarının kendi kişisel gayretleri ile geleceğini düşündükleri için daha çok gayret gösterme ihtimalleri yükselmektedir. Başarısız veya yetersiz algılama durumları karşısında güçlü bir başarılı olma çabası gösterirler. Sonucun başarısız olma ihtimali gayretlerinde bir azalmaya neden olmaz aksine sonucu değiştirmek için tüm gayretlerini sarf ederler. Gerçekçi olmaktan uzak bir benlik algısı olan bireyler ise başarısız yaşantılarındaki sorumluluklarını görmezden gelirler; onlara göre yaşamlarının kontrolü kendi ellerinde değil dış güçlerin ellerindedir. Yaşamlarında meydana gelen başarısızlıkları dışsal nedenlere yükleme eğilimindedirler (Bayat, 2003). Gerek yükleme kuramı gerekse sosyal öğrenme kuramı sergilenen davranışın sonucunu bir sebebe dayandırarak açıklamaktadır; fakat bu ortak yaklaşımda uyuşmadıkları nokta; yükleme kuramında sebep duruma bağlı değişebilmekte iken, sosyal öğrenme kuramında bu durum bireye özgü bir biçimde belirlenmiştir. Yükleme kuramında, bir eylemin sonucu, durumun spesiyalitesine göre kapasite, uğraş, işin zorluğu, şans gibi farklılaşan faktörlere bağlanırken, sosyal öğrenme kuramında, bireyin iç ya da dış denetimli oluşuna göre belli etmenlere bağlanır (Yeşilyaprak,1988).

1.2.1. İç ve Dış Denetim Odağı

Rotter (1966)'a göre bireyler yaşamlarında başlarına gelen olayların sorumluluklarını farklı yerlere yüklerler. Bu yerlerden ilki dış denetim odağıdır. Bireyler kendi davranışlarının sonuçları üzerindeki sorumluluklarını kabul etmeyip bu sorumluluğu kadere şansa ya da başka güçlere atfediyorsa bu bireyler dış denetim odağına sahiptirler. Rotter (1966)'a göre bir pekiştireç, bireyin davranışını takip ederek ortaya çıktığı halde birey tarafından kendi davranışıyla alakasız olarak oluştuğu algılandığı zaman genellikle şans, kader, tesadüf, diğer güçlerin kontrolü altında olarak ya da onu çevreleyen büyük karmaşık güçlerden dolayı kestirilemeyeceğine inanılır ve bu inanç dış denetim inancı olarak adlandırılır. Bu yerlerden ikincisi ise iç denetim odağıdır. Eğer bireyler yaşamlarında başlarına gelen olaylarda kendi kişilik özelliklerini ve davranışlarını sorumlu tutuyorlar ise bir iç denetim odağına sahiptirler. Kişi olayı kendi davranışı ya da nispeten kalıcı kendi özelliklerine bağlı olarak ortaya çıktığını algıladığında ise bu inanç, iç denetim odağı inancı olarak adlandırılır.

Bireylerin bir kısmı başlarına gelebilecek olayları kendilerinin kontrol edebileceğine inanırlar yani bu bireylere göre her şey bireyin kişisel denetimindedir. Bu inançtaki bireylere içsel kendilik kontrolü (iç denetim inancı) yüksek kişiler denmektedir. İçsel kendilik kontrolü inancının aksine, bazı insanlar da her olayı kendileri haricindeki etkenlere şansa yazgıya veya herhangi başka bir güce bağlamaktadır. Bu bireylere göre başlarına gelen olaylarda kendisi değil şans, kader ya da diğer güçler aktif rol oynamaktadır. Bu tip kişilere ise dışsal kendilik kontrollü (dış denetimli) kişiler denir (Özkalp ve Kırel,2010).

1.2.1.1. İç Denetimli Bireylerin Özellikleri

İçten denetim odaklı bireyler kendi davranışlarına daha çok hakimdirler ve dış denetim odağına sahip bireylerden daha etkin şekilde yaşamları hakkındaki bilgileri araştırırlar. Karşılarındaki bireyleri ikna etme ve etkileme ihtimalleri yüksekken karşılarındaki bireylerden etkilenme ihtimalleri dıştan denetim odaklı bireylerden daha düşüktür. Ve içten denetim odaklı bireyler milli görevlere dıştan denetim odaklı bireylerden daha çabuk konsantre olurlar (Hellriegel ve Slocum, 2008; Akt: Yıldırım, 2015).

İçten denetim odaklı bireyler problem çözmede aktif, kendilerini denetleyebilen, başarıya odaklı, risk almakta daha dikkatli olan, motivasyonları yüksek, zaman yönetimleri iyi, iş tatminleri yüksek, kendi fikirlerine ve muhakemesine güvenen, bağımsız ve zor yönlendirilen bireylerdir (Özkalp ve Kırel, 2010; Spector, 1982).

Yeşilyaprak, 2006'ya ve Altinkurt, 2012'ye göre içten denetimli bireylerin özellikleri aşağıdaki gibidir:

- Davranışlarının sonucunda ortaya çıkan durumları kendilerine yüklerler.
- Olumlu bir benlik algısına sahip olmakla birlikte girişken kişilerdir.
- Kararlarında bağımsızdırlar.
- Bilgiye gereksinimleri fazladır.
- Çevrelerine karşı pozitifler ve çevrelerine uyumludurlar.
- Baskılara razı gelmeyip kendi fikirlerine sahip çıkmaktadırlar.
- Israrlı ve dirençlidirler.
- Kendilerine güvenen, başarılı, geniş bir dünya görüşüne sahip riske girebilen bireylerdir.
- Zaman yönetimi yapabilen, bireylerdir.
- İş doyumlarının gecikmesi amacıyla uzun vadeli planlar yaparlar.
- Özgürlüklerinin engellenmesine karşı gelirler, karşılaştıkları kötü durumları iyileştirmeye çalışırlar.
- Bir başarısızlık durumunda ilk olarak hatayı kendilerinde ararlar.
- Problemler karşısında dehşete düşmeyip çözüm yöntemi geliştirirler.
- Olumsuz durumlara karşı dirençlidirler.
- Duygusal yönden dengeli ve yüksek öz saygıya sahip bireylerdir.
- Dünyaya karşı objektif bir bakış açısına sahiptirler.

1.2.1.2. Dış Denetimli Bireylerin Özellikleri

Dıştan denetim odaklı bireyler kendilerini ipleri kaderin, şansın veya başka bir güç kaynağının elinde olan kukla olarak algırlar (Hiriyappa, 2009; Akt: Yıldırım, 2015).

Farklı araştırma sonuçlarına göre dıştan denetimli bireylerin yeterlik ve beklenti düzeyleri düşük, çaresizlikle ilgili öznel duygulara sahip, diğerlerinden daha yalnız kişiler oldukları

görülmüştür. Kendilerinin dış dünyanın kurbanı olarak gördükleri için içten denetimlilere göre daha pasif ve uysaldırlar (Yeşilyaprak, 2004).

Yeşilyaprak, 2006'ya ve Altınkurt, 2012'ye göre dıştan denetimli bireylerin özellikleri aşağıdaki gibidir:

- Davranışlarının sonuçlarını kendileri haricindeki güçlere yüklerler.
- Çevresindeki bireylerin isteklerini kabul eden bakılarına boyun eğen, toplum kurallarını sorgulamadan kabul eden özsaygıları düşük kişilerdir.
- Depresif bir kişilik yapısına sahiplerken aynı zamanda sinirli ve uyumsuzdurlar.
- Etraflarındaki olaylar üzerinde bir etkilerinin olduğunu düşünmezler.
- Dikkatlerini toplamakta zorlanırlar.
- Kolay kolay başarılı olamazlarken başarısızlıklarının sorumluluğunu da kabul etmezler.
- İsteddiği şeyler için direnmeyen istikrarsız kişilerdir.
- Kendilerine güvenleri olmayan kaygı yaşayan bireylerdir.
- İçten denetimli bireylere bağımlı çoğunlukla yalnız kişilerdir.
- Yaşamdaki beklentileri minimumdur.

1.2.2. Denetim Odağı İle İlgili Araştırmalar

Türkiye' de denetim odağı ile ilgili çalışmaların öncüsü Kağıtçıbaşı (1972)'dir. Örneklemini lise öğrencilerinin oluşturduğu "Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları" isimli çalışmasında Rotter'in denetim odağı ölçeğini kullanmıştır. İçten denetimli olma ile vatanseverlik, bireysel gelecek konusunda olumlu olma, aile bireyelerine saygı, bağlılık arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken bireysel gelecek hakkında karamsarlık arasında zıt yönlü ilişki tespit edilmiştir.

Dönmez (1984)'in, çalışma sonuçlarına göre içten denetimli bireyler kişilerarası ilişkilerde dıştan denetimli bireylere göre daha başarılı, toplumsal faaliyetlere katılmaya daha istekli ve diğer bireylere yardım etme eğilimindedir.

Yeşilyaprak (1990), “Denetim Odağının Belirleyicileri ve Değişime İlişkin Araştırmalar: Bir Eleştirel Değerlendirme” adlı çalışmasında cinsiyet ve denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Ören (1991), denetim odağı ve özünü kabul etme arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında dıştan denetimli kişilerin kendileri kabul seviyelerinin içten denetimli bireylere göre daha düşük olduğunu saptamıştır.

Luzzo (1994)’e göre denetim odağı ve mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Buna göre dıştan denetimli bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri içten denetimli bireylere göre daha düşüktür.

Tükel ve Gök (1996), “Kontrol Odağının Yaş, Anksiyete ve Depresyon ile İlişkisi” adlı çalışmada, 15-24, 25-34, 35-65 yaş gruplarına yaptıkları değerlendirmede, 35-65 yaş grubundaki bireylerin denetim odağı puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir.

Ruh sağlığı ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi araştıran Malki (1998)’nin araştırmasındaki denetim odağı ve cinsiyet arasındaki ilişkiye yönelik sonuçlarına göre erkekler kadınlara oranla daha fazla içten denetimlidir.

Küçükkaragöz (1998), 1993–1994 eğitim ve öğretim yılında İzmir il merkezinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 570 öğretmen ve bu okullardaki 491 öğrenci üzerinde “İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerinin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri” konulu ölçek uygulaması yapmıştır. İlgili çalışmada öğretmenlerin kontrol odağının içten ya da dıştan olmasına göre öğrencilerin kontrol odağı düzeyleri, anlamlı farklılık göstermektedir. Bu duruma göre içten denetimli öğretmenlerin öğrencileri içten, dıştan denetimli öğretmenlerin öğrencileri ise dıştan denetimlidir. Araştırmada,

- Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre, Erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre,
- Bekar öğretmenler evli öğretmenlere göre Evli öğretmenler bekâr ve dul öğretmenlere göre,
- Kent merkezinde çalışan öğretmenler taşrada çalışan öğretmenlere göre Kırsal kesimde çalışan öğretmenler şehir merkezinde çalışanlara göre,

- Birleriyle birlikte çalışan öğretmenler tek başına yaşayan öğretmenlere göre daha dıştan denetimli olduğunu tespit etmiştir

Öğrencilerle ilgili olarak yaşı küçük öğrenciler, kız öğrenciler, çok çocuklu ailesi olan öğrenciler ve anne baba eğitim düzeyi düşük öğrenciler daha dıştan denetimli olduğunu tespit etmiştir.

Tümkaya (2000), örneklemini ilkokul öğretmenlerinin oluşturduğu denetim odağı ile tükenmişlik arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre denetim odağı puanlarının daha düşük olduğunu tespit etmiştir.

Girişimcilerin isteklerini ve kognitifsel bireysel özelliklerini ortaya koyan bir araştırmada demografik değişkenler ve denetim odağı ilişkisini inceleyen Erdem (2001), yapmış olduğu analizlerin sonucunda, ilk çocuk, ortanca çocuk ve son çocuk olanlara kıyasla tek çocuk olanların daha fazla içten denetimli olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Alisinanoğlu (2003), örneklemini 160 tane ilkokul öğrencisinin oluşturduğu “Çocukların Denetim Odağı İle Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmasında ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ailedeki kardeş sayısı, doğum sırası ve babanın öğrenim düzeyi ile çocukların denetim odakları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Cinsiyet ve annenin eğitim düzeyinin, çocukların denetim odakları puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığa neden olduğunu ayrıca koruyucu anne tutumunun denetim odağı ile pozitif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmaya göre annenin eğitim düzeyi düştükçe çocuklar dıştan denetimli olmaktadır.

Derelioğlu (2004), 793 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasına göre öğrencilerin eleştirel düşünme puanları ile denetim odağı puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Chak ve Leung (2004), örneklemini 722 internet kullanıcısının oluşturduğu “İnternet Bağımlılığının Utangaçlık, Denetim Odağı ve Demografik Değişkenlerle İlişkisi” adlı çalışmasında utangaçlık ile içten denetimlilik arasında negatif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Candangil (2005), örneklemini 1796 ortaöğretim öğrencisinin oluşturduğu “Denetim Odakları Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Sosyal ve Ailesel Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında iç denetim odağı yüksek olan öğrencilerin öz-saygı düzeylerinin, dış denetim odağı düzeyleri yüksek öğrencilerin ise kaygı düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada kaygı düzeyi açısından, iç ve dış denetim odağı ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olmadığı belirtilmiştir.

Martin ve diğ. (2005)’nin denetim odağı insan ilişkileri ve sosyal beceriler üzerindeki etkileri adlı çalışmaya göre dıştan denetimli bireylerin insan ilişkilerinde ve sosyal becerilerde içten denetimlilere oranla daha başarısız olduklarını tespit etmişlerdi.

Dibekoğlu (2006), örneklemini devlete bağlı ilköğretim okullarında görev yapan 326 tane müdür ve müdür yardımcısının oluşturduğu “Okul Yöneticilerinin Denetim Odaklarına Göre Tükenmişlik Düzeyleri” adlı çalışmasında okul yöneticilerinin yaşı ile denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmaya göre yaşı küçük yöneticiler diğer yöneticilere göre bekar yöneticiler evli yöneticilere göre daha dıştan denetimlidir. Araştırmada yöneticilerin 50’yaş civarına geldiklerinde tekrar dıştan denetimlilik yönünde bir değişim gösterdikleri belirtilmiştir.

Fiory ve diğ. (2006)’nin denetim odağı, hayattan beklentilerini karşılamış olmanın verdiği doyum ve dindarlık arasındaki ilişkinin yaş ile ya da milliyet ile bağlantılı olarak ne şekilde değiştiğini incelemek için yaptıkları araştırmalar ve çalışmalarda, orta yaş üstü bireylerde ve kadınlarda içten denetimlilik ile dindarlık arasında anlamlı pozitif yönde, erkeklerde ise negatif yönde bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Sarıkaya (2007)’nin, denetim odağı ve kişisel başarının alt boyutları arasındaki ilişkiyi, tükenmişliğin alt faktörleri olan duygusal tükenme, duyarsızlaştırmayı incelediği çalışmasında denetim odağı puanının yükselmesinin, duygusal tükenmişliği ve duyarsızlaşmayı da beraberinde arttırdığını aynı zamanda bireysel başarı duygusunu da azalttığını tespit etmiştir.

Canbay (2007), örneklemini 315 ilköğretim öğretmenin oluşturduğu “İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu ve Denetim Odağı İlişkisi” adlı

çalışmasında cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, branş, aylık gelir düzeyi ve eşin çalışma durumu ile denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Yaşı küçük olan, mesleki kıdemi az olan, hizmet içi eğitim kursuna katılmayan öğretmenlerin dıştan denetimli olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca branş değiştirip de sınıf öğretmenliği yapan öğretmenlerin sınıf öğretmenliği mezunu olan öğretmenlere göre dıştan denetimli olduğunu ve çalışmada dıştan denetimli öğretmenlerin iş doyumlarının da daha az olduğunu tespit etmiştir.

Alade (2008), üniversite öğrencisi ve üniversite mezunu olma bağlamında öğrenci ve mezun olma ve cinsiyet ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada genel olarak öğrencilerin mezunlardan daha düşük denetim odağı puanına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Aslan (2008), örneklemini 400 ortaöğretim öğrencisinin oluşturduğu “Özel Okullarda (Avcılar ve Beylikdüzü Bölgesindeki Özel Okullar) Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Bazı Kişilik Özellikleri İle Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmaya göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha dıştan denetimlidir.

Keleş (2009), örneklemini 166 tane üniversite öğrencisinin oluşturduğu “Öğretmen Adaylarının Alan Eğitimi ve Bazı psiko-sosyal Değişkenlere Göre Denetim Odağı Eğilimleri İle Öğrenme Stilleri Tercihleri” adlı çalışmasında erkeklerin kızlara göre daha içten denetimli olduğunu ayrıca demokratik, sevecen ilişkiler kuran, baskı kurmayan ebeveyn tutumlarının, öğrencilerde iç denetimliliği arttırdığını tespit etmiştir.

Öztep (2010), Bartın İlinde bulunan lisede okuyan toplam 263 öğrenci üzerinde “Duygusal İstismar Algılayan ve Algılamayan Ergenlerin Kaygı Düzeyleri ve Denetim Odaklarının Karşılaştırılması” konulu araştırma yapmıştır. İlgili çalışmada duygusal istismara maruz kalan öğrencilerin dış denetim odaklı ve daha kaygılı olduklarını; duygusal istismara maruz kalmayan öğrencilerin ise iç denetim odaklı ve daha az kaygılı oldukları belirtilmiştir. Ayrıca ilgili çalışmada algılanan duygusal istismarın cinsiyete göre değişmediği belirtilmiştir.

Gültekin (2011), örneklemini 507 üniversite öğrencisinin oluşturduğu “Üniversite öğrencilerinin algılanan anne-baba reddiyle baş etmeleri ile denetim odağı, öğrenilmiş güçlülük ve eş kabul-reddiyle ilişkisi” adlı çalışmada çocukluğunda anne ve babası tarafından sevildiğini düşünen bireylerin denetim odağı açısından iç denetim odaklı kişiler olduğunu; ebeveynlerince kabul görmemiş, desteklenmemiş, sevilmemiş bireylerin ise dış denetim odaklı olup, bunların tutarlı olmayan, sorumluluklarını bilmeyen ve içsel motivasyonları düşük bireyler olduklarını tespit etmişlerdir.

Uzaktan eğitim ile öğrenmede başarıya ulaşmada kişisel yeterlilik ve denetim odağının ilişkisini inceleyen ve araştırmalar yapan Severino ve diğ. (2011), ‘nin içten denetim odağı ve denetim odağı ile uzaktan eğitimde öğrenme başarısı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Zıtny ve Halama (2011) tarafından 254 Slovak üniversite öğrencisine uygulanan benlik saygısının ve denetim odağının, kişilik özellikleriyle açıklanması pek mümkün olmayan adaletsizliğe karşı hassasiyet üzerindeki etkilerin incelendiği araştırmada, adaletsizliğe karşı duyarlılık ve düşük benlik saygısı dıştan denetimlilikle ilişkili olduğu saptanmıştır.

Altinkurt (2012) 2010-2011 eğitim öğretim yılında Balıkesir Üniversitesi’nde “Üniversite Çalışanlarının Psikolojik Yıldırma Algıları ile Denetim Odağı Arasındaki İlişki” konulu araştırmasında, evlilerin, Doçentlerin ve erkeklerin daha çok içten denetimli; bekârların, araştırma görevlilerinin, kadınların, dıştan denetimli oldukları sonucuna ulaşmıştır. Denetim odağı, mesleki başarı ve seviye, yaş arasında negatif doğrultuda anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu kapsamda dıştan denetimli bireylerin içten denetimli bireylere oranla denetim odağı algılarına bağlı olarak psikolojik yıldırmaya daha fazla maruz kaldıkları sonucuna ulaşmıştır.

“Öğretmenlerde Çalışan Sessizliği, İş Doyumu ve Denetim Odağı” adlı çalışmada; kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla dıştan denetimli olduğunu, denetim odağının medeni durum değişkeni açısından farklılaşmadığı tespit etmiştir Şekerli (2013). Ayrıca eğitim durumu lisans ve lisans üstü öğretmenler, eğitim durumu lise ve ön lisans öğretmenlere göre daha dıştan denetimliler.

Yıldırım (2014), örneklemini 458 öğrencinin oluşturduğu “Üniversite Öğrencilerinde Erteleme Davranışının Mükemmeliyetçilik ve Denetim Odağı ile İlişkisinin İncelenmesi” adlı çalışmasında; öğrencilerin dıştan denetimli olma düzeyleri arttıkça genel ve akademik erteleme davranışlarını daha çok gösterdiklerini tespit etmiştir.

Karakaş (2015) 386 kadının örneklemini oluşturduğu “20-65 Yaş Arası Kadınlarda Denetim Odağı ve Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmasında; öz – yeterlik ve denetim odağı arasında negatif yönde çok zayıf bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Arslan (2016) çalışmasında genç bireylerin yaşlılığa dair bakış açıları ile dışa dönük-içe dönük kişilik yapısı ve dış denetim- iç denetim odaklılık arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.

1.3. EMPATİ

1.3.1. Empati Kavramının Tarihsel Gelişimi

Empati eski Yunanca kökenli bir kelime olup “içine” olarak tanımlanabilen “em” ve algılama olan “patheia” kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Tpeoder Lipps empati kavramına, Almancada “einfühlung” kelimesini karşılık olarak vermiş ve haricindeki bir objeyi bütün halinde kendine mal etme süreci olarak tanımlamıştır. Lipps’ten sonra 1909 yılında Titchener, bu terimini ilk kez İngilizceye “empathy” olarak çevirmiştir. O yıllarda empati, daha çok bir nesnenin ya da olayın içine girerek bakmak, onu algılamak anlamına gelecek şekilde kullanılmıştır (Dökmen, 1987).

Empati kavramının tarih içinde üç önemli aşamadan geçtiği söylenebilir. 1950’li yılların sonlarına gelene kadar empati kelimesi bilişsel özellikli bir kavram olarak değerlendirilmiş, bir insanın karşısındaki insanı tanınması, kendini karşısındaki insanın yerine koyarak onun özelliklerine ilişkin bilgi sahibi olması olarak nitelendirilmiştir. 1960’lı yıllarda ise empatinin duygusal yönünün de olduğu vurgulanmıştır. Bu yıllarda empati karşıdaki bireyin yaşadığı hisleri birebir yaşamak olarak, hisleri karşıdaki birey gibi yaşamak anlamı kazanmıştır. 1970’li yıllara gelindiğinde empati görsel, bilişsel, duygusal olmak üzere üç boyutta ele alınmaya başlanmıştır. Bu aşamada empati; belirli

bir hissi idrak etme ve bu hisse yönelik uygun bir tepkide bulunma anlamı kazanmıştır(Dökmen, 1988).

Günümüzde ise empati kavramı 1970'li yıllarda kazandığı anlamı büyük ölçüde geçerliliğini sürdürdüğü görülmektedir. Empati günümüzde karşıdaki bireyin görsel, bilişsel, duygusal durumuna yoğunlaşarak, karşıdaki bireyin hissettiklerini kısıtlı bir süre için de olsa aynı şekilde hissetmek ve bunu bireye iletme süreci olarak kabul edilmektedir (Gülseren, 2001).

1.3.2. Empati Tanımları

Empati kavramına ilişkin birçok tanım mevcuttur. Kişiler arası veya sosyal algı, benmerkezcilik, sosyal duyarlılık, rol veya bakış açısını alma, insanları anlama yeteneği bunlara örnek olarak verilebilir (Dökmen, 1988).

Empati; Tamborini, Stiff ve Heidel (1990) tarafından diğer bireylerin duygu ve düşüncelerini anlama, Barak (1990) tarafından dünyayı diğer bireylerin bakış açısıyla algılama, Bengtsson ve Johnson (1992) tarafından diğer insanların duygusal duruma uygun yanıt verme, Corcoron (1983) tarafından bireyin diğer kişinin hislerini paylaşması, Broome (1991) tarafından diğer kişinin içsel durumunu doğru tahmin ederek anladığını iletme, Hatcher ve arkadaşları (1994) tarafından diğer kişinin psikolojik durumunu anlama olarak tanımlanmıştır (Hançer ve Tanrısevdi, 2003).

Empati kavramını tanımlayanlardan biri de Rogers'tır. Bu tanım bugün geçerliliğini sürdüren bir tanımlamadır. Bu tanım; bireyin kendisini karşıdaki bireyin yerine koyarak olayları onun perspektifi ile görmesi, karşıdaki bireyin hislerini ve fikirlerini doğru biçimde idrak ederek hissetmesi ve bu durumu ona aktarma süreci şeklindedir (Akkoyun, 1982).

Empati, diğer bireylerin duygusal durumunu anlama, hislerinin ve ya beklentilerinin ne olduğunu benzer şekilde hissedebilme ve bu durumları algılama davranışlarından kaynaklanan tepkidir. (Schultz, Selman ve LaRusso, 2003).

1.3.3. Empatinin Bileşenleri

Günümüzde empati kavramının dört temel bileşeni olduğu kabul edilmektedir. Bunlar, empatinin fiziksel, bildirişimsel, duygusal-duyuşsal ve bilişsel bileşenleri şeklinde tanımlanmaktadır (Çelik, 2008).

1.3.3.1. Empatinin Fiziksel Bileşeni

Empatinin fiziksel bileşeni, bireyin hisleriyle ilgili tecrübelerinde ilk aşamadır. Birey empati kurabilmek için, karşısındaki bireyi dikkate almalı, onun dışarıya sergilediği tavırlara, sözlere, ses tonuna, içeriğine ilişkin bütün bilgileri özümsemelidir. Birey ancak bu aşamayı başarı ile uyguladıktan sonra bilişsel ve duygusal süreçleri yaşamalı ve bildirişim aşamasına geçmesi gerekmektedir (Çelik, 2008).

Empati becerisinin doğuştan geldiği kabul görmemekteydi fakat günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte yapılan çalışmalar beynin sağ kısmı zarar görmüş bireylerin duygularını ses tonlarına yansıtamadıkları görülmüştür. Bu araştırmalarla birlikte empati becerisinin biyoloji disiplini ile bağı bulunduğu ortaya konulmuştur (Goleman, 1995).

Bu çalışmalarla birlikte doğum anından beri beynin belirli duygusal ifadelerle karşılıklı bulunacak biçimde tasarlandığı ve empati becerisinin biyoloji disiplini ile bağı bulunduğu ortaya konulmuştur. Empatinin ortaya çıkışında etkili olan sistemin bir bölümü kişinin kendi güvenliğini sağlamaya yönelik hislerini ve tavırlarını yönetirken, öteki bölümü ise türlerin devamını ve sosyalleşmeyi sağlayan empatik eğilim gibi pozitif yaklaşımlarla ilgili bölümdür (Aydın, 1996).

Beyin görüntüleme amacıyla yapılan çalışmalarda "ayna nöronlar" olarak tanımlanan birtakım sinir hücrelerinin varlığı kanıtlanmıştır (Altınbaş, 2010).

Türe ait empatiye dair kanıtlara ilişkin en önemli gelişmeler ayna nöronların keşfi ile başlamıştır. Maymunlar üzerinde yapılan bir çalışmada deneklerin bir objeyi kavramamalarına rağmen bir objeyi kavrayan birisini izledikleri zaman beyinlerinin aynı bölgesinde tıpkı kavradıkları zamanki gibi bir elektriksel aktivite artışı olduğu saptanmıştır (Gallese, 1996).

Bir başka çalışmada ise kötü kokudan etkilenen birinin görüntüsünü izleyen kişilerin kokuyu deneyimlemeseler da "sanki" aynı kokuyu deneyimliymiş gibi hissettiklerini düşündüren ortak beyin bölgelerinde aktivite gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar empatinin biyolojik olarak de deneyimlenen bir süreç olduğuna dair önemli deliller ortaya koymaktadır (Wicker, 2003).

Ayna nöronların keşfiyle birlikte empatinin biyolojik bileşenlerine ilişkin daha fazla bilgi edinilebileceği yönündeki düşünceler ortaya çıkmıştır (Altınbaş, Gülöksüz, Özçetinkaya, Oral , 2010).

Empatinin işleyişinde Ayna Nöron Sisteminin (ANS) çalışması anahtar rol oynamaktadır. ANS, beyin premotor ve parietal bölgelerinde, daha spesifik olarak inferior korteksin arka kısmında ve inferior parietal lobunun ön kısmında bulunur (Iacoboni & Dapretto, 2006).ANS, bireyin diğer bireyleri anlamasında, onların duygularına ve niyetlerine tepki vermesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Gallese (2003), amaçlarımız için özellikle yararlı olan ANS'yi sosyo-psikolojik açıdan yorumlar "Özellikler arası paylaşılan katmanlar bireyin; kişiler arası anlamlı bir iletişim kurmasını, sosyal taklit yapmasını ve diğer bireylerin niyetlerine atıfta bulunmasını sağlar ve aynı zamanda sosyal kimliğini tanımlar."şekilde tanımlamıştır. Gallese, sosyal kimliğin bireysel kimlikten farklı olarak; insanların birbirleriyle etkileşime girdiklerinde insanların "üstü kapalı yargılar" oluşturmasına yardım ettiğini belirtmektedir.

Gallese (2003), ANS'nin işleyişini şu şekilde açıklamaktadır. Birey, bir eylem gerçekleştiren diğer bir kişiyi görür veya duyarsa, bireyin beynindeki premotor sektörler, hareketi kendisi gerçekleştirmiş gibi aktif hale gelmektedirler. Bu premotor etkinleştirmeleri, görsel sistemin etkinleştirilmesine ek olarak, motor devrelerinin gözlemleyen ve gözlenen bireyler için ortak kullanıldığını göstermektedir. Bu tür süreçler; bireylerin birbirleriyle etkileşime girdiğindeki yüz ifadelerinin, duruşlarının, hareketlerinin bilinçsiz taklidinin göstergesi olduğunu belirtmektedir.

Eylemsel tanıma ek olarak, ayna nöronları gözlem altındaki bireylerin niyetlerini kodlar ve yorumlar; dolayısıyla insanlar ortak bir temsili veya bir fikrin ifadesi olarak vücutta

meydana gelen çoğunlukla istem dışı hareketleri hatırlamaktadırlar şeklinde tanımlamaktadır. (Iacoboni, 2009, Iacoboni ve diğer, 2005).

Gerçek duygusal reaksiyonlar ise beynin pars opercularis (Iacoboni & Dapretto, 2006) ve insula (Carr, Iacoboni, Dubeau, Mazziotta ve Lenzi, 2003; Lamm, Batson ve Decety, 2007) bölgeleri aracılığı ile ANS'ye bağlı olan limbik sistemde meydana gelmektedir.

1.3.3.2. Empatinin Bildirişimsel Bileşeni

Empatinin bildirişimsel bileşeni, empatinin duygusal ve bilişsel bileşenleri sürecindeki tecrübelerini karşıdaki bireye iletilmesidir. Empati, bir başka kişinin algılamalarını ve duygularını kavrama ve anlama, bu anlayışı doğru olarak iletme yeteneği olarak tanımlanabilir (Çelik, 2008).

1.3.3.3. Empatinin Bilişsel Bileşeni

Empatinin bilişsel boyutu düşünce, algı ve kavrama yeteneklerinden meydana gelmektedir (Duru, 2002). Bilişsel empati, zihinsel olarak öteki bireyin perspektifinden bakabilme, onun rolüne bürünebilme ya da öteki bireyin yerinde kendini düşünme anlamını taşımaktadır (Kıslak ve Çabukça, 2002).

Bilişsel empati, bireyin karşıdaki bireyle aynı hissi yaşamadan onun hislerini hissedebilmesi olarak tanımlanmaktadır. Empatinin bu bileşeninde bireyin dikkatli gözlem yapması ve düşünme yeteneğinin gelişmiş olması önemli ve gereklidir (Aydın, 1996).

Karşıdaki bireyin bilişsel durumu hakkında tahmin yürütmek ve doğru olanı ayırt etme yeteneği zihin teorisi olarak adlandırılmaktadır. Bireyin başkalarının davranışları hakkındaki değerlendirmesinin temeli olan davranışın altında yatan niyeti idrak etmek için gerekli olan şey; bireyin kendisini öteki bireyin yerine koyarak onun istekleri ve gereksinimlerine dair bilgi toplamada gelişmiş zihin teorisine sahip olmaktır. Bireyin kişisel bazı hislerinin farkında olabilmesi için kendisini başkasının yerine koyabilmesi gerekmektedir bu da gelişmiş zihin teorisi ile mümkün olmaktadır. (Keskin, 2007).

1.3.3.4. Empatinin Duygusal Bileşeni

Empati için önemli olan yönlerden birisi ise duygusal empatidir.. Empatinin duygusal yönü Rogers (1980) tarafından, diğer bireylerin duygularına duyarlı olma ve bu duyguları paylaşma becerisi olarak tanımlanmıştır. Duygusal empati, diğer bireylerin duygusal durumlarına benzer şekilde karşılık vermeyi ve karşıdaki bireyin sözsüz iletilerini okuyabilmeyi içeren empatiyi tanımlamaktadır (Duru, 2002).

Karşıdaki bireyi anlamak için sadece zihinsel olarak anlamamanın gerekli olmakla birlikte yeterli olmadığı görüşü zihin teorisini yetersiz kılmıştır. Bireyin zihinsel olarak anlamamanın yanında duygusal olarak anlamamanın gerekliliğinin ortaya çıkması ile empatinin duygusal boyutunun da varlığını zorunlu kılmıştır. Bilişsel ve duygusal boyutunun yüksek seviyede olması durumunda kişinin farkındalık seviyesi yükselir ve beklentilen düzeyde ilişki kurarak empati gerçekleşir (Öz, 1998).

1.3.4. Empatik Eğilim

Empati; empatik eğilim ve empatik beceri olmak üzere iki yönüyle değerlendirilmektedir.. Empatik eğilim kişinin empati kurabilme potansiyelini gösterirken empatik beceri kişinin empati kurabilme durumunu gösterir (Dökmen, 2016).

Empatinin duygusal boyutunda yer alan empatik eğilim bireylerin gündelik hayatta empati yapma potansiyeli olarak tanımlanmakta ve diğer bireylerin sorunlarını anlayabilme yeteneğini kapsamaktadır (Taşdemir ve Karaaslan, 1999).

Empatik eğilim, kişiden kişiye farklılık gösterebilmekte ve bireylerin duygusal duyarlılık düzeylerinden etkilenmektedir. Empatik eğilimi yüksek olan bireylerin empati yapma becerisine de sahip oldukları söylenebilir (Öz, 1998).

Empatik eğilimin doğumla gelen bir özellik mi olduğu, sonradan mı öğrenildiği ve geliştirildiği konusunda farklı görüşler mevcuttur (Rehber, 2007). Rogers (1975), empatiye ilişkin çalışmasında empatinin empatik bireylerden öğrenilerek doğru empati kurabilme yeteneğinin eğitim yoluyla geliştirilebileceğini yani empatinin doğuştan var olmadığını ve empatik ortamda öğrenildiği sonucuna ulaşmıştır (Öz, 1998). Traux ve

ark. (1967) ve Stoffer (1968) ise çalışmalarında doğuştan yardımsever bireyin herhangi bir eğitime tabi olmadan empatik eğilim gösterebileceklerini belirtmektedir. Shaprio ve Voog (1969) çalışmasında doğuş yardımsever olan kişinin sergilediği empatik eğilimin çevresine pozitif etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır(Kıslak ve Çabukça, 2002). Bu sonuçlar çerçevesinde yüksek seviyede bir empati beceresi için doğuştan gelen kişilik özelliğine sahip olmanın ve bir eğitim alarak güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Empatik eğilimin ise bir kişilik özelliği olduğu ve eğitimle değiştirilemeyeceği belirtilmektedir (Öz, 1998).

1.3.5. Kişiler Arası İlişkilerde Empatinin Önemi

Bireyin, kendini karşıdaki bireyin bilişsel ve duygusal olarak anlama ve onu anladığını ona iletme süreci olarak tanımlanan empati olumlu ve etkili iletişim kurmada oldukça önemli yer role sahiptir. Bireyler duygu ve düşüncelerinin doğru anlaşıldıklarında kendilerini değerli hissederler, bu da empati kurulması ile mümkündür. Bu durumda bireyler kendilerini daha iyi hissederler (Taşdemir ve Karaaslan, 1999).

Empatik anlayış bireyler arası alan içinde meydana gelir. Kişiler arası etkileşim karşılıklı bilgi ve hislerin aktarımını kapsar ve bunun sonucunda karşılıklı dönüt süreçlerini güçlenerek karşılıklı anlayışı seviyesi artar. Empati bireyin karşısındakini anlamaya yardımcı olmaktadır. Empatik becerisi yüksek olan bireyler birbirini kolayca ve etkili bir şekilde anlayabilmektedir. Empati, bireylerin karşılıklı şekilde birbirlerinin duygu durumuna açık olmaya ve kişiler arası ilişkidekileri pozitif yönde yürütmeyi sağlamaktadır (Kıslak ve Çabukça, 2002).

Sürekli karşılıklı etkileşimin meydana geldiği evlilik sürecinde empati önemli bir yer tutar. Duygusal öğrenme sürecinde kadın ve erkeklerde farklı beceriler gelişmektedir. Kadınlarda sözlü ve sözsüz duygusal işaretleri okuma, hislerini ifade etme ve iletme daha fazla gelişirken, erkeklerde suçluluk, korku ve acıyla ilgili duyguları en aza indirmede daha yüksek becerilere sahip olurlar. Kadınlar için evlilikte en önemli faktör bir şeyler hakkında konuşmak olan iyi iletişimken, erkekler ise konuşmaktan çok uygulama aşamasıdır. Kadınlar evlilik ilişkilerinde sıkıntılı noktalara karşı daha

duyarlıyken, erkeklerin ilişkilerindeki hemen her şeyi eşlerine oranla daha olumlu görmektedirler(Tuğrul, 1999).

1.3.6. Empati İle İlgili Araştırmalar

Çabukça ve Kışlak (2002) tarafından yapılan çalışmada demografik değişkenler ve empati ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan çalışmada evlilik uyumu ve empati arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Krevans ve Gibbs (1996) tarafından, çocukların empati düzeyi, ebeveynin disiplin stilleri ve olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkiler incelemek amacıyla 44ü kız olmak üzere 78 çocuğun katılımı ile yapılan çalışmada yapılmıştır. Ebeveyne ait disiplin stillerinin değerlendirilmesinde hem ebeveynlerin hem de çocuklarının görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlere ait disiplin puanı düzeyi ile çocuklarının empati düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna erişilmiştir. Bunun yanında çocukların cinsiyetleri ile, empati düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Kızların, erkeklere göre daha yüksek empati düzeyine sahip oldukları görülmüştür.

Zhou ve arkadaşları (2002), tarafından ebeveyn sıcaklığı ve olumlu etkileşimin çocukların empatik karşılık verme ve sosyal yeterlik düzeyleri üzerine etkilerini incelemek üzere 180 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin 5. sınıfa devam ederken ve ergenliğin başlangıcı olan 2 yıl sonraki düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda özellikle annelerin olumlu etkileşimlerinin, ebeveyn sıcaklığı ile çocukların empatisi arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür.

Webster (2002), tarafından 362 bireyin katılımı ile ebeveyn-çocuk bağlılığı ve empati ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, anneye bağlılığın, bilişsel empati ve duyuşsal empati arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Strayer ve Roberts (2004), tarafından çocukların empati düzeylerinin duygusal faktörlerle ve çocukların sosyal davranışları ile ilişkisini incelemek amacıyla 50 ebeveyn ve çocuğunun katılımı ile gerçekleştirilen çalışmada çocuğa ait duygusal faktörlerin, ebeveyne ait olan empati düzeyi ile anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre çocuğun empati düzeyini önemli derecede yordayan değişkenlerin çocuğun yaşının ve ailenin çocuk yetiştirme biçiminin olduğu ortaya konulmuştur.

Yüksel'in (2009), tarafından ilköğretim öğrencilerinin empati, aile işlevleri ve benlik kavramları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 208 bireyin katılımı ile bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; aile işlevleri ile empatik beceri arasında ve empatik beceri ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar ile anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; ilköğretim öğrencilerinin empatik becerileri ile benlik saygıları arasındaki ilişki olduğu görülmüştür.

Rehber ve Atıcı (2007), tarafından ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre kriz çözme ve yönetme davranışları incelenmek amacıyla 755 öğrencinin katılımı ile yapılan çalışmada empatik eğilim düzeyi düşük olan öğrencilerin problem çözme düzeyi empatik eğilim düzeyi yüksek olan öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur. Bunun yanında cinsiyet ile empatik eğilim ölçeği puanları arasında da anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

Bu bölümde uygulanan araştırma modeli, araştırma evreni, veri toplama araçları ile verilerin çözümlemesi bulunmaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli olarak; İstanbul ili belediye çalışanlarından evli bireylerin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi olduğundan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri; geçmişte ya da mevcutta var olan durumu var olduğu şekliyle anlatmayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu edilen vakıa, kişi veya nesneyi öznel şartlarında olduğu gibi tanımlanmayı amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2010).

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni İstanbul ili belediye çalışanları ve çalışanlardan kabul edenlerin eşlerinden oluşan evli bireyleri kapsamaktadır. Araştırmanın örnekleme Mart 2017 - Mayıs 2017 tarihleri arasında İstanbul ili belediye çalışanları ve çalışanlardan kabul edenlerin eşlerinden 200 evli birey rastlantısal olarak seçilmiştir. Bu bireylere, çalışmanın nihai amacı hakkında bilgi verilmiş ve katılmaya gönüllü olan evli bireyler çalışmaya alınmıştır.

2.3. Verilerin Toplanma Araçları

Araştırmada veriler, bireylere ait bilgilerin öğrenilmesi için araştırmacı tarafından amaçlarına uygun olarak hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, evlilik uyum düzeylerinin belirlenmesi için “Evlilik Uyumu Ölçeği (EUÖ)”, denetim odağı düzeylerini belirlenmesi için “Rotter Denetim Odağı Ölçeği” ve empatik eğilim düzeylerini belirlemek içinde “Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)” kullanılarak toplanmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formunda (bireylerin; cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyleri, evlilik süreleri gibi) sorular yer almaktadır (EK-I). Hazırlanmış olan bu form

ile bireylerin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim düzeylerine etki edebileceği düşünülen değişkenlerle ilgili bilgi toplamak amaçlanmıştır.

2.3.2. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Ölçek; 1959 yılında Locke ve Wallace tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Tutarel-Kışlak tarafından 1999 yılında yapılmıştır. Ölçek puanlamasında en düşük puan 1 en yüksek puan ise 60 olup puan arttıkça evlilik uyumu da artmaktadır. Ölçek; evlilik uyumu ile birlikte duyguların ifadesi, aile bütçesi, cinsellik, arkadaşlar ve yaşam felsefesi gibi konularda anlaşma ya da anlaşamama durumunu ve çatışma çözme, güven, ev dışı etkinlikler ve boş zamanda ilişki tarzını ölçmektedir. Ölçekte bir genel uyum sorusu, olası anlaşma alanlarını ölçen sekiz soru ile bağlılık, çatışma çözme ve iletişimi ölçen altı soru ile toplam 15 sorudan oluşmaktadır. Envanter 311 bireyin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Korelasyon katsayısı 0.57 olarak bulunmuştur (Arıkan, 2016).

2.3.3. Denetim Odağı Ölçeği

Ölçek; 1966 yılında Rotter tarafından geliştirilmiştir. Rotter(1966) testin güvenilirliği için yurt dışında yaptığı çalışmada tespit edilen veriler için hesaplama testi yarılama, Spearman-Brown ve Kuder Richarson güvenirlik katsayıları 0.65 ile 0.83 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. (Güler, 2016). Türkçe'ye İhsan Dağ tarafından uyarlanmıştır. Üniversite öğrencileri üzerinde güvenirlik ve geçerlilik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin test tekrar test güvenirlik kat sayısı 0.83'tür. Ölçeğin, KR-20 tekniğiyle hesaplanan güvenirlik katsayısı 0.68, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ise 0.70 olarak bulunmuştur. Deneklerin görüşme denetim odağı puanının ortalaması ile Rotter İç-Dış Denetim Odağı Ölçeğinin puanları arasında 0.69'luk bir Pearson korelasyon katsayısı elde edilmiştir. Bu da aracın ölçtüğü boyutu, kabul edilebilir düzeyde geçerli bir şekilde ölçebildiğini göstermektedir (Dağ, 1991).

Ölçek bireylerin genel olarak kontrol beklentilerinin iç ya da dış odak olmak üzere konumunu saptamayı amaçlamaktadır. Her sorusu seçmeli cevaplama türünden “a” ve “b” olmak üzere 29 sorudan oluşur. Testin 6 sorusu ölçeğin amacını gizlemek için dolgu olarak yerleştirilmiş olup testin 23 sorusu değerlendirmeye alınmaktadır. Ölçek puanları

0-23 arasında değişirken, yükselen puan, dış denetim odağı inancının artmasına işaret etmektedir (Arıcaık, 1995).

Rotter, denetim odağı ölçeğinde bir kesme (cutoff) noktası saptamamıştır. Bununla birlikte bazı araştırmacılar orta bir noktayı kesme (cutoff) noktası olarak belirleyerek, bu noktanın üstünü dış denetim odaklılığa bir eğilim ve bu noktanın altını ise iç denetim odaklılığa bir eğilim olarak yorumlamışlardır (Harris, 1997).

2.3.4. Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)

Ölçek; 1988 yılında Dökmen tarafından bireylerin günlük yaşamlarında empati kurma potansiyellerini ölçmek amacıyla geliştirmiştir, aynı yıl Dökmen tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Güvenilirlik araştırmasında, 70 kişilik öğrenci gurubuna üç hafta arayla iki defa uygulanmıştır. Her iki ölçümde de ölçeğin korelasyon katsayısı 0.82'dir. Ölçeğin benzer ölçekler geçerlik çalışması yine Dökmen (1988) tarafından yapılmıştır. 24 kişilik bir denek grubunun bu ölçek ve Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nin "Duyguları Anlama" bölümünden aldıkları puanlar arasındaki benzer ölçekler geçerliği 0.68 olarak bulunmuştur (Dökmen, 1988).

20 sorudan oluşan, 5'li likert tipi (tamamen uygun (5), oldukça uygun (4), kararsızım (3), oldukça aykırı (2), tamamen aykırı (1)) soruların yarısı kişilerin evet deme eğilimlerini ortadan kaldırmak için negatif yazılmıştır. Kişilerin her soru için işaretledikleri seçenek o sorunun puanını oluşturmaktadır. Puan arttıkça empatik eğilim düzeyi artmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veriler Mart 2017 - Mayıs 2017 tarihleri arasında belediye çalışanlarıyla çalışma ortamlarında yüz yüze görüşme yoluyla, diğerleriyle ise posta yoluyla elde edilmiştir. Araştırmaya katılan bireylere sırasıyla; Kişisel Bilgi Formu (KBF), Evlilikte Uyum Ölçeği, Denetim Odağı Ölçeği ve Empatik Eğilim Ölçeği verilmiştir. Uygulamalar 30 dakika sürmüş ve araştırmacı tarafından yapılmıştır.

2.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 21.0 programı ile analiz edilmiştir. Değerlendirme aşamasında tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Yapılan ölçeklerden elde edilen puanların oranlarının normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda ölçeklerin normal dağılmadığı saptanmıştır (sırasıyla; $z=0.059$, $p=0.087$; $z=0.069$, $p=0.021$ ve $z=0.103$, $p=0.001$; $p<0.05$).

Ölçeklerden alınan puanlar normal dağılım göstermediğinden istatistiksel değerlendirmelerde nonparametrik testler kullanılmıştır. Bunun için Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı Mann-Whitney U testi ve ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilimi ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki ilişkiye Spearman Korelasyon Analizi ile bakılmıştır.

Araştırma kapsamında ortaya çıkan bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan bireylere sunulan; Evlilik Uyumu Ölçeği, Denetim Odağı Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeğinden toplanan veriler ile kişisel bilgi formu üzerinden elde edilen verilere yer verilmiştir.

3.1. Bireylerin Demografik Değişkenlerinin Betimleyici İstatistikleri

Araştırmaya katılan bireylerin demografik değişkenlerini incelemek amacıyla betimleyici analiz yöntemi uygulanmıştır. Bireylerin demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1
Bireylerin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı (n=200)

Bireysel Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	107	53.5
Erkek	93	46.5
Yaş		
20-30	35	17.5
31-40	69	34.5
41-50	50	25.0
51 ve üzeri	46	23.0
Çocuk durumu		
Çocuğu yok	26	13.0
1 çocuğu var	45	22.5
2 çocuğu var	88	44.0
3 çocuğu var ve üzeri	41	20.5
Evlilik süresi (Yıl)		
0-5	42	21.0
6-10	35	17.5
11-15	34	17.0
16-20	34	17.0
21-25	25	12.5
26 ve üzeri	30	15.0
Çalışma durumu		
Evet	144	72.0
Hayır	56	28.0

Bireysel Özellikler	n	%
Eğitim seviyesi		
İlkokul	53	26.5
Ortaokul	50	25.0
Lise	64	32.0
Üniversite	33	16.5
Gelir düzeyi		
1501 TL - 2500 TL	39	19.5
2501 TL - 3500 TL	53	26.5
3501 TL - 4500 TL	71	35.5
4501 TL ve üzeri	37	18.5
Evlilik kararı verme şekli		
Anlaşarak/ severek	163	81.5
Görücü usulü	37	18.5
Evlilikten memnun olma durumu		
Çok memnun	136	68.0
Memnun	64	32.0

Katılımcıların %53.5'i (n=107) kadınlardan ve %46.5'u (n=93) erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalamasının 40.80±9.80 olduğu, evlilik sürelerinin ortalamasının 14.36±9.29 olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin çocuk sahibi olma durumu incelendiğinde %87'sinin (n=174) çocuklu olduğu görülmüştür. Katılımcıların %72'sinin (n=144) herhangi bir işte çalışmakta olduğu, %48.5'inin (n=97) lise veya üniversite mezunu olduğu, %54'ünün (n=108) gelir düzeyinin 3500 TL'den yüksek olduğu saptanmıştır. Evlenme şekillerine bakıldığında ise %81.5'inin (n=163) anlaşarak/ severek evlendiği ve %18.5'inin (n=37) görücü usulü ile evlendiği görülmüştür. Katılımcıların evliliklerinden memnun olma durumları değerlendirildiğinde memnun olmayana rastlanmamıştır, %32'sinin (n=64) evliliklerinden memnun oldukları, %68'inin (n=136) ise evliliklerinden çok memnun oldukları görülmüştür.

3.2. Bireylerin Evlilik Uyumları, Denetim Odakları ve Empatik Eğilim Ölçeklerine İlişkin Betimleyici İstatistikleri

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerine ilişkin değişkenlerini incelemek için betimleyici istatistiksel analiz yöntemi uygulanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumları, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerine ilişkin değişkenlere göre dağılımları Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2

Bireylerin Evlilik Uyumları, Denetim Odakları ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı

Ölçek	Ort. ve SS	Minimum	Maximum
Evlilik uyumu ölçeği	40.28±7.99	19.00	58.00
Denetim odağı ölçeği	14.33±4.72	3.00	25.00
Empatik eğilim ölçeği	67.99±7.63	33.00	91.00

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi; bireylerin evlilik uyumu ölçeğinin ortalaması 40.28±7.99 olduğu, denetim odağı ölçeğinin ortalaması 14.33±4.72 olduğu ve empatik eğilim ölçeğinin ortalaması 67.99±7.63 olduğu görülmüştür.

3.3. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Düzeylerinin Kişisel ve Demografik Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bireylerin yaşı, cinsiyeti, çocuk sahibi olmaları gibi kişisel özelliklerinin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim düzeylerinde farklılık oluşturma durumu test edilmiştir.

3.3.1. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkeninin fark yaratıp yaratmadığı Mann Whitney U Testi ile araştırılmış ve sonuçlar Tablo 3.3’de gösterilmiştir.

Tablo 3.3

Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Evlilik uyumu ölçeği	Kadın	107	92.56	9904.00	4126.00	-2.083	0.037*
	Erkek	93	109.63	10196.00			
	Toplam	200					
Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Denetim odağı ölçeği	Kadın	107	99.04	10597.00	4819.00	-0.384	0.701
	Erkek	93	102.18	9503.00			
	Toplam	200					
Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Empatik eğilim ölçeği	Kadın	107	109.23	11688.00	4041.00	-2.293	0.022*
	Erkek	93	90.45	8412.00			
	Toplam	200					

*p<0.05

Bireylerin cinsiyet farklılıkları ile evlilik uyumu ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır (p<0.05). Evlilik Uyumu ölçeği puanları incelendiğinde, erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır [U=4126.00, p=0.037]. Erkeklerin evlilik uyumu ölçeğinin puanlarının kadınların evlilik uyumu ölçeğinin puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Bireylerin cinsiyet farklılıkları ile denetim odağı ölçeğinin puanları arasındaki ilişki Mann Whitney U-Testi ile incelenmiş,yapılan inceleme sonucunda anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. [U=4819.00 ; p>0.05].

Bireylerin cinsiyet farklılıkları ile empatik eğilim ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (p<0.05). Empatik eğilim ölçeği puanları incelendiğinde,kadınların lehine anlamlı bir fark vardır [U=4041.00, p=0.022]. Kadınların empatik eğilim ölçeği puanlarının erkeklerin empatik eğilim ölçeği puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

3.3.2. Bireylerin Yaşları İle Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Yaş değişkeninin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlara etkisi Sperman Korelasyon Analizi ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 3.4’de gösterilmiştir.

Tablo 3.4

Bireylerin Yaşları ile Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Arasındaki İlişkinin Spearman Korelasyon Analizi İle İncelenmesi

Ölçek		Yaş
Evlilik uyumu ölçeğinin puanları	r	-0.157
	p	0.027*
Denetim odağı ölçeğinin puanları	r	0.097
	p	0.171
Empatik eğilim ölçeğinin puanları	r	-0.049
	p	0.489

*p<0.05

Bireylerin yaşları ile evlilik uyumu ölçeği puanları arasındaki ilişki Spearman Korelasyon Analizi ile incelenmiş ve bireylerin yaşları ile evlilik uyumu ölçeği puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (p<0.05). Bireylerin yaşı artıkça evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanlarda düşme görülmüştür [$r=-0.157$, $p=0.027$; $p<0.05$].

Bireylerin yaşları ile denetim odağı ve empatik eğilim ölçeği puanları arasındaki ilişki Spearman Korelasyon Analizi ile incelenmiş bireylerin yaşları ile denetim odağı ve empatik eğilim ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir [Sırasıyla; $r=0.097$ ve $r=-0.049$; $p>0.05$].

3.3.3. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Sahip Olduğu Çocuk Sayılarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Sahip olunan çocuk sayısının evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlara etkisi Kruskal Wallis H Testi ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 3.5’de gösterilmiştir.

Tablo 3.5

Bireylerin Yaşları ile Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Arasındaki İlişkiyi Spearman Korelasyon Analizi İle İncelenmesi

Ölçek	Grup	N	S.O	sd	χ^2	p
Evlilik uyumu ölçeği	Çocuğu yok	26	108.27	3	1.875	0.599
	1 çocuğu var	45	98.98			
	2 çocuğu var	88	103.48			
	3 çocuğu var ve üzeri	41	90.85			
	Toplam	200				
Denetim odağı ölçeği	Çocuğu yok	26	99.65	3	2.587	0.460
	1 çocuğu var	45	97.21			
	2 çocuğu var	88	107.16			
	3 çocuğu var ve üzeri	41	90.35			
	Toplam	200				
Empatik eğilim ölçeği	Çocuğu yok	26	91.40	3	1.991	0.574
	1 çocuğu var	45	98.44			
	2 çocuğu var	88	99.51			
	3 çocuğu var ve üzeri	41	110.65			
	Toplam	200				

Sahip olunan çocuk sayısının evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlar üzerindeki etkisi Kruskal Wallis H-Testi ile incelenmiş ve anlamlı bir farklılık görülmemiştir.[Sırasıyla; $x^2 = 1.875$, $x^2 = 2.587$ ve $x^2 = 1.991$; $p > 0.05$].

3.3.4. Bireylerin Evlilik Süreleri İle Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bireylerin evlilik süresinin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki ilişkinin durumu ve etkisi Spearman Korelasyon Analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.6’de gösterilmiştir.

Tablo 3.6

Bireylerin Evlilik Süreleri ile Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Arasındaki İlişkiyi Spearman Korelasyon Analizi İle İncelenmesi

Ölçek		Evlilik süresi
Evlilik uyumu ölçeğinin puanları	r	-0.186
	p	0.008**
Denetim odağı ölçeğinin puanları	r	0.075
	p	0.290
Empatik eğilim ölçeğinin puanları	r	0.053
	p	0.458

**p<0.01

Bireylerin evlilik süresinin evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanlara etkisi Spearman Korelasyon Analizi ile incelenmiş, bireylerin evlilik süresinin evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanlar dikkate alındığında negatif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür ($p < 0.05$). Bireylerin evlilik süresi arttıkça evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanlarda düşme olduğu görülmüştür [$r = -0.186$, $p = 0.008$; $p < 0.01$].

Bireylerin evlilik süresinin denetim odağı ölçeğinden ve empatik eğilim ölçeğinden alınan puanlara etkisi Spearman Korelasyon Analizi ile incelenmiş ve anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. [Sırasıyla; $r = 0.075$ ve $r = 0.053$; $p > 0.05$].

3.3.5. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Çalışma Durumlarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden aldıkları Puanların çalışma durumuna etkisi Mann Whitney U Testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.7’de gösterilmiştir.

Tablo 3.7

Bireylerin Çalışma Durumlarına Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Evlilik uyumu ölçeği	Çalışıyor	144	104.26	15014.00	3490.00	-1.476	0.140
	Çalışmıyor	56	90.82	5086.00			
	Toplam	200					
Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Denetim odağı ölçeği	Çalışıyor	144	101.87	14669.50	3834.50	-0.539	0.590
	Çalışmıyor	56	96.97	5430.50			
	Toplam	200					
Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Empatik eğilim ölçeği	Çalışıyor	144	100.88	14526.00	3978.00	-0.147	0.883
	Çalışmıyor	56	99.54	5574.00			
	Toplam	200					

Bireylerin herhangi bir işte çalışma durumu ile denetim odağı ölçeğinden alınan puanlara etkisi Mann Whitney U-Testi ile incelenmiş ve anlamlı bir farklılık görülmemiştir [Sırasıyla; U=3490.00, U=3834.50 ve U=3978.00 ; p>0.05].

3.3.6. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bireyin eğitim seviyesinin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlara etkisi Kruskal Wallis H Testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.8'de gösterilmiştir.

Tablo 3.8

Bireylerin Eğitim Düzeylerine Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Kruskal Wallis H Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Grup	N	S.O	sd	χ^2	p
Evlilik uyumu ölçeği	İlkokul mezunu	53	101.65	3	1.315	0.726
	Ortaokul mezunu	50	95.10			
	Lise mezunu	64	99.07			
	Üniversite mezunu	33	109.61			
	Toplam	200				
Denetim odağı ölçeği	İlkokul mezunu	53	99.34	3	2.994	0.392
	Ortaokul mezunu	50	105.34			
	Lise mezunu	64	91.95			
	Üniversite mezunu	33	111.61			
	Toplam	200				
Empatik eğilim ölçeği	İlkokul mezunu	53	102.89	3	2.595	0.458
	Ortaokul mezunu	50	107.53			
	Lise mezunu	64	99.91			
	Üniversite mezunu	33	87.17			
	Toplam	200				

Bireylerin eğitim seviyesinin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlara etkisi Kruskal Wallis H-Testi ile incelenmiş ve anlamlı bir farklılık görülmemiştir [Sırasıyla; $\chi^2 = 1.315$, $\chi^2 = 2.994$ ve $\chi^2 = 2.595$; $p > 0.05$].

3.3.7. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Gelir Düzeylerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bireylerin gelir seviyesinin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlara etkisi Kruskal Wallis H Testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.9’da gösterilmiştir.

Tablo 3.9

Bireylerin Gelir Düzeylerine Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Kruskal Wallis H Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Grup	N	S.O	sd	χ^2	p
Evlilik uyumu ölçeği	1501 TL - 2500 TL arası	39	109.63	3	1.238	0.744
	2501 TL - 3500 TL arası	53	99.42			
	3501 TL - 4500 TL arası	71	97.64			
	4501 TL ve üzeri	37	97.92			
	Toplam	200				
Denetim odağı ölçeği	1501 TL - 2500 TL arası	39	105.42	3	3.989	0.263
	2501 TL - 3500 TL arası	53	87.16			
	3501 TL - 4500 TL arası	71	106.78			
	4501 TL ve üzeri	37	102.36			
	Toplam	200				
Empatik eğilim ölçeği	1501 TL - 2500 TL arası	39	91.94	3	1.613	0.657
	2501 TL - 3500 TL arası	53	101.42			
	3501 TL - 4500 TL arası	71	106.03			
	4501 TL ve üzeri	37	97.61			
	Toplam	200				

Bireylerin gelir seviyesinin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlara etkisi Kruskal Wallis H-Testi ile incelenmiş ve anlamlı bir farklılık görülmemiştir [Sırasıyla; $\chi^2 = 1.238$, $\chi^2 = 3.989$ ve $\chi^2 = 1.613$; $p > 0.05$].

3.3.8. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Evlenme Biçimlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bireylerin evlenme biçimlerinin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlara etkisi Mann Whitney U Testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.10'da verilmiştir.

Tablo 3.10

Bireylerin Evlenme Biçimlerine Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Evlilik uyumu ölçeği	Anlaşarak	163	99.01	16138.50	2772.50	-0.765	0.444
	Görtücü usulü	37	107.07	3951.50			
	Toplam	200					
Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Denetim odağı ölçeği	Anlaşarak	163	97.65	15916.50	2550.50	-1.466	0.143
	Görtücü usulü	37	113.07	4183.50			
	Toplam	200					
Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Empatik eğilim ölçeği	Anlaşarak	163	100.63	16403.00	2994.00	-0.068	0.946
	Görtücü usulü	37	99.92	3697.00			
	Toplam	200					

Bireylerin evlenme biçiminin denetim odağı ölçeğinden alınan puanlara etkisi Mann Whitney U-Testi ile incelenmiş ve anlamlı bir farklılık görülmemiştir [Sırasıyla; U=2772.50, U=2550.50 ve U=2994.00 ; p>0.05].

3.3.9. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Evliliklerinden Ne Derece Memnun Olduklarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bireylerin evliliklerinden memnuniyet düzeylerinin evlilik uyumu, denetim odağı ve empatik eğilim ölçeklerinden alınan puanlara etkisi Mann Whitney U Testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.11’de gösterilmiştir.

Tablo 3.11

Bireylerin Evliliklerinden Ne Derecede Memnun Olduklarına Göre Grupların Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Açısından Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Evlilik uyumu ölçeği	Çok memnun	136	101.15	13756.00	4264.00	-0.231	0.818
	Memnun	64	99.13	6344.00			
	Toplam	200					
Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Denetim odağı ölçeği	Çok memnun	136	98.22	13357.50	4041.50	-0.815	0.415
	Memnun	64	105.35	6742.50			
	Toplam	200					
Ölçek	Grup	N	S.O	S.T	U	Z	p
Empatik eğilim ölçeği	Çok memnun	136	101.36	13785.50	4234.50	-0.308	0.758
	Memnun	64	98.66	6314.50			
	Toplam	200					

Bireylerin evliliklerinden memnuniyet düzeylerinin denetim odağı ölçeğinden alınan puanlara etkisi Mann Whitney U-Testi ile incelenmiş ve anlamlı bir farklılık görülmemiştir [Sırasıyla; U=4264.00, U=4041.50 ve U=4234.50 ; p>0.05].

3.4. Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın ana konusu olan evlilik uyumunun, denetim odağı ve empatik eğilim ile ilişkilerine bakılmıştır. Evlilik uyumu ana bağımlı değişken olarak, denetim odağı ve empatik eğilim bağımsız değişkenler olarak ele alınmış, Spearman Korelasyon Analizi ile puanlanmış ve sonuçlar Tablo 3.12’de gösterilmiştir.

Tablo 3.12

Bireylerin Evlilik Uyumu, Denetim Odağı ve Empatik Eğilim Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkiyi Spearman Korelasyon Analizi İle İncelenmesi

Ölçekler	Evlilik uyumu ölçeğinin puanları	Denetim odağı ölçeğinin puanları	Empatik eğilim ölçeğinin puanları
Evlilik uyumu ölçeğinin puanları	1.000		
	.		
Denetim odağı ölçeğinin puanları	-0.017	1.000	
	0.812	.	
Empatik eğilim ölçeğinin puanları	0.259	-0.087	1.000
	0.001**	0.219	.

**p<0.01

Bireylerin denetim odağı ölçeğinden aldıkları puanlar ile evlilik uyum ölçeği ve empatik eğilim ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı bir ilişki görülmemiştir [Sırasıyla; $r=-0.017$ ve $r=-0.087$; $p>0.05$]. Anlamlı bir ilişki bulunamamasından dolayı, bireylerin denetim odağı ölçeği puanı tek bir puan olarak incelenmiştir. Denetim odağının tek puan olarak incelenmesinin diğer bir sebebi de Tablo 3.2'de görüldüğü gibi bireylerin denetim odağı ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının (Ort:14.33), iç denetim odaklı yada dış denetim odaklı belirgin bir eğiliminin (min:0 max:23) olmamasından kaynaklanmıştır. Literatür incelendiğinde, farklı alanlarda yapılan araştırmalarda ölçeğin benzer şekilde çalışıldığı görülmüştür.

Bireylerin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlar ile evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişki Spearman Korelasyon Analizi ile incelenmiş ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür ($p<0.01$). Empatik eğilim ölçeğinden alınan puan arttıkça evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanlarda da artış görülmüştür [$r=0.259$, $p=0.001$; $p<0.001$].

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Araştırma verilerine göre bireylerin cinsiyetleri ile bireylerin evlilik uyumu ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırmada kadınların evlilik uyumu düzeyleri erkeklerin evlilik uyumu düzeylerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Uşaklı (2010) yapığı “Evli Bireylerin Evliliğe Uyumda Karşılaştığı Sorunlar ve Eğitim İhtiyaçları” isimli çalışmasında evlilik uyumu toplam ve tüm alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği bulunmuştur. Buna göre kadınların gerek toplam evlilik uyum düzeylerinin erkeklere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Alibaşoğlu'nun (2010) “İnfertilitede emosyonel semptomlar, evlilik uyumu ve cinsel işlev bağlamında cinsiyet farklılıkları” isimli çalışmasında da erkeklerin kadınlara göre evlilik uyumlarının daha iyi olduğu görülmüştür. Bu araştırma çalışmamızla benzer sonuçlar göstermektedir. Evlilik ilişkisi dışından gelen stres verici olaylar, eşler arasındaki uyumu etkilemektedir. Diğer yandan, bireyin çocukluğunda kendi ailesinde yaşadıkları, anne ve babasının evlilik ilişkisi ve kişiliği gibi yatkınlık oluşturan noktalar, kişinin karşılaştığı zorluklara uyum becerisini etkileyerek, evlilik uyumunu etkileyen faktörlerden sayılabilir. Kadınların yetiştirilme şekli, kapalı toplumlarda kadına uygulanan baskı, kadının tam bir birey olarak algılanmaması, eşine bağımlı olarak algılanması kadının duygularını ve kendini ifade etmesini zorlaştırdığı gibi kadının hayat doyumunu da negatif yönde etkilediği söylenebilir. Bu durumun, kadınlarda evlilik uyumunu erkeklere göre azalttığı düşünülebilir.

Yapılan çalışma sonucu bireylerin yaşı arttıkça; evlilik uyumu düzeylerinin düşmekte olduğu tespit edilmiştir. Tuzcu (2017) “Evli bireylerde kişilik özelliklerinin evlilik uyumu ve evlilik doyumuna üzerine etkisi” isimli çalışmasında veriler 125 evli kadın ve 125 evli erkek olmak üzere toplam 250 evli bireyden elde edilmiştir. Yapılan araştırma neticesinde en yüksek evlilik uyumu yaş ortalaması 21-26 arası olarak değişirken 26 yaşından sonra evlilik uyumunun her yıl azaldığı tespit edilmiştir. Bu araştırma çalışmamızı destekler niteliktedir. Evlilikte uyumun en önemli parametresi evliliğin başlangıcındaki eşler arasındaki uyumdur. Birey, kendini ve kendine uygun adayı değerlendirme kapasitesinin göreceli olarak daha düşük olduğu erken yaşlarda, evlilikteki rol tanımlarını daha zor

belirleyebilmektedir. Yaş artıkça evlilikteki roller ve beklentiler daha da belirginleştiğinden dolayı evlilik uyumunun düşmesinden söz edilebilir.

Uşaklı (2010) “Evli Bireylerin Evliliğe Uyumda Karşılaştığı Sorunlar ve Eğitim İhtiyaçları” isimli çalışmasında, evlilik uyumu toplam ve Memnuniyet-Doyum ile Fikir Birliği alt boyut puanlarının bireylerin yaşlarına göre değiştiği saptanmıştır. Söz konusu anlamlı fark, yaş arttıkça hem toplam evlilik uyumunun hem de Memnuniyet-Doyum ve Fikir Birliği alt boyutlarına ilişkin evlilik uyum düzeylerinin azaldığını göstermektedir. Bu araştırmanın bulguları çalışmamızı destekler niteliktedir.

Demiray (2006) senesindeki “Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi” isimli çalışmasında temel amaç olarak evli çiftler arasındaki evlilik uyumunun bazı demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, evlilik süresi, eğitim, çocuk sayısı, aile ziyaretleri, çalışma durumu, gelir düzeyi, evlilik biçimi, aile tipi) ile ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgulardan evlilik süreleri ve eşlerin yaşları evlilik uyumlarıyla ilişkisi anlamlı bulunmuştur. Çalışmada yaş ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiye bakıldığında 31–41 yaş aralığındaki bireylerin evlilik uyum ve bağlılık puanlarındaki azalma anlamlı bulunmuştur. Bu araştırma çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Yine “Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki” isimli çalışmada evli bireylerin evlilik uyumlarıyla yaşları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda bireylerin yaşları ve evlilik uyumlarıyla arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır. 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik uyumları, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu araştırma çalışmamızla paralellik göstermemektedir (Yalçın, 2014). Bunun nedeni evlilikten beklentilerin 41 ve üzeri yaşlardaki kadınlarda daha az olması kabul edilebilir. Ayrıca, yaş grubu olarak 41 ve üzeri toplumda yetişkin evlat sahibi olma dönemleridir. Yetişkin ve evlilik kararı aşamasında ya da çocuk sahibi olmaları evlilik uyumlarının yüksek çıkmasını etkilemiş olabilir. 21-30 yaşlarındaki kadınların evlilik uyumunun düşük olmasının nedeninin ise çocuklarının ihtiyaçlarının ve problemlerinin daha yoğun olduğu bir dönem olması ve bu durumun evlilikteki uyumda da etkili rol oynadığı düşünülmektedir.

Evlilik süresi ve evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bildirici (2016) senesinde “evlilik süresinin, cinsel yaşama ve evlilik uyumuna etkisi ve sonuçların sosyo-demografik özelliklere göre karşılaştırılması” adlı çalışmasında grup

ortalamaları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evlilik süresi 0-5 yıl olanların Evlilik Uyumu Ölçeği toplam puanları, evlilik süresi 6-10 yıl olanların Evlilik Uyumu Ölçeği toplam puanlarından yüksek; Evlilik süresi 6-10 yıl olanların Evlilik Uyumu Ölçeği toplam puanları, evlilik süresi 11 ve üstü yıl olanların Evlilik Uyumu Ölçeği toplam puanlarından yüksek bulunmuştur. Alanda yapılan tarama bulgularımızla paralellik göstermiştir. Ülkemizde evliliklerin çoğunda eş seçiminde ailenin ve sosyal çevrenin etkisi bireylerin kendi kararlarını etkilemektedir. Bireyler istekleri noktasında duygularını ve fikirlerini açıkça belirtmekten çekinmektedirler. Evlilik süresi arttıkça bireyler kendi beklentilerinin karşılanması konusunda daha ısrarcı ve daha açık bir tutum sergilemektedir. Bu bireyselci tutumun, eşler arasındaki empatiyi azaltarak, evlilik uyumunu negatif yönde etkilediği söylenebilir.

Uşaklı (2010) “Evli Bireylerin Evliliğe Uyumda Karşılaştığı Sorunlar ve Eğitim İhtiyaçları” isimli çalışmada evlilik uyumu toplam ve tüm alt boyut puanlarının bireylerin evlilik süresine göre anlamlı fark gösterdiği bulunmuştur. Buna göre, bireylerin evlilik süresi arttıkça evlilik uyumlarının azaldığı tespit edilmiştir. Bu araştırma çalışmamızla paralellik göstermektedir. Bu bağlamda, evlilik süresi arttıkça, evliliklerin yıprandığı, evlilik kalitesinin ilk yıllara göre düştüğü ve sonuç olarak evlilik uyumunun azaldığı söylenebilir.

Çalışma grubunda bireylerin eğitim seviyesi ve evlilik uyumları arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Ancak eğitim seviyesinin evlilik uyumuyla ilişkili bir değişken olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Çiftlerin eğitim düzeyleri aynı ise ailevi sorumlulukların ve rollerin paylaşılması imkanı daha fazladır ve bu durum evli bireylerin karşılıklı olarak memnuniyetini arttıran etkenlerden biridir (Tynes, 1990). Bu konu hakkında Tynes'ın (1990) bir çalışmada, eğitim düzeyi düşük erkek ve eşlerin eğitim düzeyi yüksek kadın ve eşlerden, daha düşük evlilik uyumuna sahip olduklarını tespit etmiştir. Yani evlilikte kadının sahip olduğu eğitim durumunun evlilik uyumunu etkilediği gözlemlenmiştir. Eğitim düzeyinin artması çiftlerin karşılıklı duygu ve düşünce aktarımını daha doğru ve açık bir şekilde ifade edebilmesine olanak tanımaktadır bu durum eşlerin birbirine empati geliştirmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca eğitim seviyesi yükseldikçe çiftler arasında yaşanan anlaşmazlıkları ve çatışmaları birbirlerinin duygu, düşünce ve fikirlerine anlayışlı bir şekilde çözmeye çalışabilir, eğitim seviyesi düştükçe empati seviyesi de düşebilir ve ortaya çıkan anlaşmazlıklar eşlerden

birinin öngörüsü ve talebi doğrultusunda sonuçlanabilir. Bu nedenlerin tümü evlilik uyumunu olumlu ya da olumsuz bir yönde etkileyebilir.

Yine çalışma grubunda bireylerin evlenme biçimlerinin evlilik uyumlarına etkisi incelendiğinde anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Akar'ın (2005) yaptığı araştırmalar sonucunda çalışmasındaki kontrol grubunda evlenme biçimleri perspektifinde benzer bir dağılım gözlenmiştir. Bu doğrultuda görücü usulü evlenen çiftlerin, anlaşarak evlenen çiftlere göre, daha az çift birlikteliği ve çift tatmini yaşadıkları, birbirlerine karşı sevgilerini gösterme şekillerinde anlaşabildikleri ve evlilik süreçlerinde genel olarak daha uyumlu bir evliliğe sahip oldukları belirlenmiştir. Anlaşarak evlenme şekli, eşlerin birbirleriyle paylaşım yapabilmesine ve birbirlerini tanımaya daha çok imkan tanımaya karşın görücü usulü ile evlenme şekli bu imkanları sağlama açısından sınırlılıklar oluşturabilir. Hortaçsu (1999), davranış eğilimlerinin evlilik ve boşanma nedenlerinden en önemlilerinden biri olduğunu ifade etmektedir. Buna göre tanışarak evlenen bireylerin kültürel açıdan değerlendirildiğinde ortak bir geçmişe sahip olması, bu paralelde davranışsal eğilimler açısından da benzerlik ilkesi ile uyumlu olduğu, bu bağlamda evlilik uyumlarının da daha yüksek olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Çimen'de (2007), anlaşarak ve görücü usulü ile evlenen bireylerin çeşitli sosyopsikolojik faktörler bakımından değerlendirdiği çalışmasında, görücü usulü ile evlenen bireylerin anlaşarak evlenen bireylere göre ilişki doyumlarının daha fazla olduğunu gözlemiştir.

Kelley de (1999) geleneksellik ve gelenek dışılık açısından çiftlerin evlilik doyumlarını değerlendirdiği ve sonuçta karşılıklı sonuçlar elde ettiği çalışmasında, evlilik doyumu açısından geleneksel olmayan çiftler lehinde sonuçlara ulaşmıştır. Bununla beraber çalışmamızla paralellik gösteren evlenme biçimi ile evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki bulmayan çalışmalar da bulunmaktadır (Myers, Madathil ve Tingle, 2005).

Yine Amerika'da evli çiftler üzerinde gerçekleştirilen başka bir çalışmada evlilik uyumunun evliliğin ilk yıllarında daha düşük olduğuna ancak, evlilik süresi ilerledikten ve çocuklar evden ayrıldıktan sonra evlilik uyumunun arttığına ilişkin tespitler yapılmıştır (Anderson, Russel ve Schumm, 1983:129).

Araştırmada bireylerin evlilik uyum ölçeğinden aldıkları puanlar ile empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bireylerin empatik eğilim düzeyleri arttıkça; evlilik uyum düzeyleri de artmakta olduğu

görülmektedir. Arıkan'ın (2016) senesinde yaptığı “evlilik uyumunun kişilik özellikleri ve empatik eğilim açısından incelenmesi” adlı çalışmasında evli bireylerin empatik eğilim düzeyleri arttıkça evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu araştırmanın bulguları çalışmamızla uyumludur.

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), “Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi” isimli çalışmalarında ele aldıkları empati değişkeni puanları ile evlilik uyumunun puanlarının artışı birlikte gözlenmektedir. Araştırmada empati düzeyi açısından evlilik uyumu düşük ve yüksek gruplar arasında fark olmadığı belirlenmiştir, ancak empati ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu da görülmüştür. Empati eğilimi ile evlilik uyumu arasında görülen ilişki çalışmamızla pozitif yönde uyumludur.

Araştırmada kadınların empatik eğilim düzeyleri erkeklerin empatik eğilim düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Ermumcu (2014) senesinde yapmış olduğu “Evli çiftlerde bağışlama sürecinin bağlanma, stresle başa çıkma, empati ve bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi” adlı çalışmasında farklı yaş, sosyo-ekonomik düzey, meslek ve eğitim durumuna sahip 256 evli çiftten oluşan bir örneklem grubu oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda bizim yaptığımız araştırmaya paralel olarak, bireylerin toplam empati puanı cinsiyet açısından değerlendirildiğinde anlamlı düzeyde farklılık göstermekte ve kadınların erkeklerden daha empatik oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Yıldırım'ın (2005) “Kişilerin Empatik Eğilimleri ile Boşanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” çalışmasında bayanların empatik eğilim puanları, erkeklerin empatik eğilim puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Bu araştırma çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Beşkat'ın (2016) yılında yaptığı “Futbol seyircilerinin empatik eğilimleri ile sporda saldırganlık ve şiddet düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Şanlıurfa örneği)” isimli çalışmasında kadınların empatik eğilim puanların erkeklerin empatik eğilim puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu araştırma çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Yapılan literatür taraması sonucu Türkiye’de yapılan araştırmalarda evli bireylerin evlilik uyumlarının birçok sosyodemografik değişkenlerle ve empatik eğilimlerle ilişkisinin incelendiği çalışmalar ve farklı değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisinin ele alındığı

çalışmalar olmasına rağmen; önemli bir kişilik özelliği olan denetim odağı kavramı ile evlilik uyumunun bir arada incelendiği çalışmaların yeterli olmadığı görülmektedir. Denetim odağı ile evlilik doyumu ilişkisinin incelenmesi konusunda çalışmalar incelendiğinde çalışmaların yurtdışında yoğunlaştığı görülmektedir (Scanzoni ve Arnett 1987; Mlott ve Lira, 1977; Doherty 1980; Ganji ve Navabinezhad, 2012), Türkiye’de ise denetim odağı ile ilgili çalışmaların ağırlıklı olarak öğrenciler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Dağ, 1991; Ünüvar, 2012; Yaşar, 2013, Küçükkaragöz, Akay ve Canbulat 2013).

Çalışma grubunda bireylerin denetim odağının, evlenme biçimi, evlilik uyumu ve empatik eğilim ölçekleri ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Mlott ve Lira (1977), 22 eşten oluşan 2 grubun ele alındığı çalışmada denetim odağı ve evlilik doyumu arasındaki bağlantıyı irdelemiştir. İlk grup istikrarsız bir evliliğe sahip ve bir klinikte evlilik terapisine eşlerden meydana gelmektedir. Diğer grup ise istikrarlı bir evliliğe sahip ve evlilik terapisinde bulunmayan çiftlerden oluşan bir gruptur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre genel anlamda istikrarsız bir evliliğe sahip kişilerin, istikrarlı evliliklere sahip kişilerden daha dış denetimli oldukları, fakat kendilerini tanımlarken dış denetimli olarak tanımlamadıkları; aynı zamanda istikrarsız bir evliliğe sahip kadınların eşlerinden daha çok dış denetimli oldukları belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu ise erkeklerin ise içten denetim odağına sahip olduğu, kadınların dış denetim odağına sahip olduğu evliliklerde evlilik doyumunun daha yüksek olduğudur.

Yapılan çalışmalara göre denetim odağının evlilik uyumu ve psikopatoloji ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Literatürde psikopatoloji ile dış denetim odağının pozitif yönde ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Dirik, 2009; Dağ, 1991).

Yine Mlott ve Lira’nın (1977) yaptığı çalışmada çiftlerden birisi ruhsal hastalığa sahip eşlerin birbirine yakın denetim odağına sahip olmaları evlilik uyumunu artırıcı bir faktör olarak belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle, evlilik uyumu ile denetim odağı anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Ancak başka pek çok çalışmada ise bu bağlantı denetim odağının hastalık yaşantısına etkisi üzerinden tanımlanmaktadır. Yalnızca ruhsal hastalığa sahip bireylerden oluşan bir çalışmada iç denetim merkezli bireylerin hastalık yaşantısı ile daha fazla başa çıkabildiği ve evlilik uyumlarının daha fazla olduğu

gözlemlenmiştir. Diğer bir ifadeyle yapılan çalışmalar iç denetim odaklı bireylerin genel hastalık belirtisi algısının düştüğü ve belirtilerin şiddetinin azalmasının ise evlilik uyumunda artış gösterebileceği ifade edilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Evli bireylerin evlilik uyumları ile denetim odakları ve empati düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışmada erkeklerin evlilik uyumu ölçeğinin puanları kadınların evlilik uyumu ölçeğinin puanlarına oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kadınların empatik eğilim ölçeğinin puanları ise erkeklerin empatik eğilim ölçeğinin puanlarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yaş artışı ile birlikte evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanların düştüğü görülmüştür. Evlilik süresinin artışı ile birlikte evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanların düştüğü görülmüştür. Empatik eğilim ölçeğinden alınan puan arttıkça evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanların da arttığı görülmüştür.

Çalışma grubunda bireylerin denetim odağının, evlenme biçimi, evlilik uyumu ve empatik eğilim ölçekleri ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı tespit edilmiştir. Türkiye’de evlilik uyumu ve evlilik doyumu ile denetim odağının birlikte incelendiği çalışmaların yetersizliği, bu yöndeki çalışmaların yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Önemli bir kişilik özelliği olan denetim odağı kişinin davranışlarını etkilemektedir. Denetim odağı tespit edilen bireylerin bireysel başarılarının ve topluma katkılarının artacağı düşünülmektedir. Ülkemizde ağırlıklı olarak denetim odağının bireysel olgularla ilişkisi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Denetim odağının evlilik uyumu, evlilik doyumu gibi ilişkiler üzerine etkisi ile ilgili çalışmalar yok denecek kadar azdır. Çalışmamızda her ne kadar evlilik ilişkilerinde denetim odağının etkisinin olmadığı tespit edilmiş olsa da yurt dışında evlilik doyumu üzerine yapılan çalışmalarda denetim odağının etkili olduğu gözlenmiştir. Bu alandaki çalışmaların derinleştirilmesi gerekmektedir.

Çalışmamızda evlilik uyumunun empati düzeyi ile pozitif yönde bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. ANS ile ilgili yapılan araştırmalarda empatinin doğuştan var olduğu ve öğrenilebilen bir olgu olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla empatinin artırılmasına ve öğrenilmesine yönelik eğitimlerin ve programların desteklenmesi gerekli görülmektedir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda sağlık konusunda ihtisas yapmış profesyonel kişiler ve sosyal bilimciler başta olmak üzere tüm kurumların multidisipliner şekilde hareket etmesi, Türkiye genelinde evlilik uyumu ile ilgili yapılan çalışmaların desteklenmesi ve artırılması gerekmektedir. Ülkemizde çiftler arasındaki uyumu değerlendiren, güvenilirliği ve geçerliği belirlenmiş ölçekler bulunmasına karşın bu konuda Türk kültürüne özgü

ölçeklerin geliştirilerek bu bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda çiftler arasındaki uyuma ilişkin çalışmalar incelenirken, doyum, uyum, çatışma gibi kavramların tanımları kullanılan ölçekler bazında değişim gösterdiği için bu kavramların doğru değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Örneklem grubu ile yapılan çalışma sonucu denetim odağı ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Ancak literatür taraması sonucu özellikle yapılan yurtdışı araştırmalarında denetim odağının evlilik uyumu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu sebeple daha geniş bir örneklem grubunda bu çalışmanın detaylandırılması önerilmektedir.

Son dönemde oldukça popüler olan psikologların üzerinde çalıştığı evlilik uyumu kavramı ve eşlere yönelik çift terapisi açısından bakıldığında psikopatolojik tanı almış bireylerde de bu ve benzeri çalışmaların yapılmasının toplum ve aile açısından olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akar, H. (2005). **Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar ile, Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde; Çift Uyumunu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması**. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Akkoyun, F. (1982), **Empatik Anlayış Üzerine**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (2): 63-69.

Alade, T.J. (2008) **Gender, College Major Selections, Classifications Within Majors, And Its Relationship With Locus Of Control: An Empirical Evidence For Counseling Educators**. Journal Of College Teaching & Learning, 5,(7), 58-65.

Alibaşoğlu, H. (2010). **İnfertilitede Emosyonel Semptomlar, Evlilik Uyumunu ve Cinsel İşlev Bağlamında Cinsiyet Farklılıkları**. Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Alisinanoğlu, F. (2003). **Çocukların Denetim Odağı ile Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Çocukların Denetim Odağı ile Anne Tutumları)**. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 1.

Altınbaş, K., Gülöksüz, S., Özçetinkaya, S., Oral T. (2010). **Empatinin Biyolojik Yönleri**. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, 2(1):1525.

Altinkurt, Y. K. (2012). **Üniversite Çalışanlarının Psikolojik Yıldırma Algıları ile Denetim Odağı Arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.

Anderson, S.A., Russel W.R., Schumm, J. (1983). **Perceived marital quality and family life-cycle categories: a further analysis**. Journal of Marriage and the Family. 45(2):127-139.

Arıkan, P. (2016). **Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri ve Empatik Eğilim Açısından İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

Arslan, S. (2016). **Genç İnsanların Yaşlılığa Dair Bakış Açısının Denetim Odağı ve Dışa Dönük Kişilik Yapısıyla İlişkinin İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Aslan, D. (2008). **Özel Okullarda (Avcılar ve Beylikdüzü Bölgesindeki Özel Okullar) Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Bazı Kişilik Özellikleri İle Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırılması**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydın, A. (1996). **Empatik Becerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Balyürek, D (1997). **Lise Öğrencilerinin Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bayat, B. (2003). **Bireylerin Benlik Algısı Benlik Tasarımları Sistemi ve Bu Sistemin Davranışları Üzerindeki Rolü**. Kamu İş Dergisi, Cilt. 7, Sayı. 2.S.2- 11.

Beşkat, M. (2016). **Futbol Seyircilerinin Empatik Eğilimleri ile Sporda Saldırganlık ve Şiddet Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Şanlıurfa Örneği)**. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Bildirici, A. (2016). **Evlilik Süresinin, Cinsel Yaşama ve Evlilik Uyumuna Etkisi Ve Sonuçların Sosyodemografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması**. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2000). Research On The Nature And Determinants Of Marital Satisfaction: A Decade in Review. **Journal Of Marriage And Family**, 62(4), 964-980.

Buluş, M., (1996), **Ergen Öğrencilerde Denetim Odağı-Yalnızlık Düzeyi İlişkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Canbay, S. (2007). **İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu Ve Denetim Odağı İlişkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Candangil, S.Ö., Ceyhan, A.A. (2006). Denetim Odakları Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz-Saygı Ve Stres Düzeyleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*,2,71-88.

Carr, L., Iacoboni, M., Dubeau, M. C., Mazziotta, J. C., & Lenzi, G. L. (2003). **Neural mechanisms of empathy in humans: A relay from neural systems for imitation to limbic areas**. Proceedings of the National Academy of Sciences USA, 100: 5497-5502.

Chak, K.M. Ve Leung, I. (2004). **Shyness and Locus Of Control As Predictors Internet Addiction and Internet Use**. Cyber Psychology and Behaviour, 7(5), 559-570.

Chambless DL, Blake KD, Simmons RA, (2010) **Attributions for relatives' behavior and perceived criticism: Studies with community participants and patients with anxiety disorder**. Behavior Therapy; 41: 388 – 400.

Cırcır, B. (2006). **Öğretmen Adaylarının Denetim Odakları ve Mükemmeliyetçilik Tutumlarının Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Coyne LW, Thompson AD. **Maternal Depression, Locus of Control, and Emotion Regulatory Strategy as Predictors of Preschoolers' Internalizing Problems**. Journal of Child and Family Studies 2011; 20: 873-883.

Çelik, E. (2008). **Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**. Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Çimen, E.Ş. (2007). **Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dağ İ. (1991) Rotter'in iç-dış kontrol odağı ölçeğinin (RİDKOÖ) üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. **Psikoloji Dergisi**, 7(26):10-16.

Dağ, İ. (1992). Kontrol Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Psikopatoloji İlişkileri. **Psikoloji Dergisi**, 7(27), 1-9.

Demiray, Ö. (2006). **Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Diyarbakır.

Derelioğlu, Y. (2004). **Üniversite Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme ile Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü .

Dibekoğlu, Z. (2006). **Okul Yöneticilerinin Denetim Odaklarına Göre Tükenmişlik Düzeyleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Dirik G, Günay E. (2009). Dindarlık, Kontrol Odağı ve Psikolojik Sıkıntılar. **Civilacamedy Sosyal Bilimler Dergisi**, 7(1): 47–62.

Doherty, W.J. (1981). **Locus of control differences and marital dissatisfaction**, J.Mar. & Fam. 43(2), 369-377.

Dökmen, Ü. (1987). Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 20: 183–207.

Dökmen, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 21, (1-2): 155-190.

Dökmen, Ü. (2016). **Sanatta ve Günlük Yşamda İletişim Çatışmaları ve Empati**, Remzi Yayınevi, İstanbul.

Dönmez, A. (1983). Denetim Odağı ve Çevre Büyüklüğü. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 16 (1), 37-47.

Dönmez, A. (1984). Belirli Toplumsal Durumların Algılanmasında Denetim Odağının Etkisi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. 17(1-2). 146-148.

Duru, E. (2002). **Öğretmen Adaylarında Kişi-Durum Yaklaşımı Bağlamında Yardım Etme Davranışı Eğilimi, Empati ve Düşünme Stilleri İlişkisi ve Bu Değişkenlerin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi**. Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, R. L. (2005). **Evlilik Uyumu**. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.

Erdem, F. (2001). Girişimcilerde Risk Alma Eğilimi ve Belirsizliğe Tolerans İlişkisine Kültürel Yaklaşım. **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**, (2) 43-61.

Ermumcu, E. (2016). **Evli Çiftlerde Bağışlama Sürecinin Bağlanma, Stresle Başa Çıkma, Empati ve Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Ankara.

Ersanlı, K., Kalkan, M. (2008). **Evlilik İlişkilerini Geliştirme (Kuram ve Uygulama)**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ertuğrul, H. (2001). **Ailede ve Okulda Çocuk Eğitimi** (6. Bs.). İstanbul: Nesil Yayınevi.

Fiory, K.L; Brown, E.E.; Cortina, K.S., Antonucci, T.C. (2006) **Locus Of Control As A Mediator Of The Relationship Between Religiosity And Life Satisfaction: Age, Race And Gender Differences, Mental Health, Religion And Culture**, 9, 3, 239- 263.

Gallese V, Fadiga L, Fogassi L, Rizzolatti G. (1996). **Action Recognition In The Premotor Cortex**. Brain, 119:593–609.

Gallese, V. (2001). **The “shared manifold” hypothesis: From mirror neurons to empathy**. Journal of Consciousness Studies, 8: 33-50.

Gallese, V. (2003). **The manifold nature of interpersonal relations: The quest for a common mechanism**. Philosophical Transactions of the Royal Society, 358: 517-528.

Ganji A. & Navabinezhad D. (2012), The relationship between locus of control and marital satisfaction of couples, **Life Science Journal**, 9 (4), 294-298.

Goleman, D. (1995). **Duygusal Zeka: Neden IQdan Daha Önemlidir?**. İstanbul: Varlık Yayınları.

Graham, C. W., Fischer, J. L., Crawford, D., Fitzpatrick, J., Bina, K. (2000). **Parental Status, Social Support, And Marital Adjustment**. Journal Of Family Issues, 21(7), 888-905.

Güler, B. (2016). **Avukatlarda Bazı Demografik Değişkenlerin Tükenmişlik, Denetim Odağı ve İş Doyumu Üzerindeki Etkisi**. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı İstanbul.

Gülseren, Ş. (2001). Eşduyum (Empati): Tanımı ve Kullanımı Üzerine Bir Gözden Geçirme, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 12 (2): 133 – 145.

Gültekin, Z. (2011). **Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Reddiyle Başetmeleri ile Denetim Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Eş Kabul-Reddiyle İlişkisi**.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Günay, O. (2000). **Evlilik Uyumu ile Kişisel Düşünme Modelleri Arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Hañcer, M., Tanrisevdi, A. (2003). Sosyal Zeka Kavramının Bir Boyutu Olarak Empati ve Performans Üzerine Bir İnceleme, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, 27 (2): 211-225.

Harris, Kathie Lynn (1997). **An Examination of the Relationship Between Locus of Control and Violent, Non-violent, and Sexual Offenders**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Emporia State Üniversitesi, Kansas.

Hortaçsu, N. (1999) The first year of family- and couple-initiated marriages of a Turkish sample: a longitudinal investigation. **International Journal of Psychology**, 34, 29-41.

Iacoboni, M., & Dapretto, M. (2006). **The mirror neuron system and the consequences of its dysfunction**. *Nature Reviews Neuroscience*, 7: 942-951.

Iacoboni, M., Molnar-Szakacs, I., Gallese, V., Buccino, G., Mazziotta, J. C., & Rizzolatti, G. (2005). **Grasping the intentions of others with one's own mirror neuron system**. *PLoS Biology*, 3: e79.

Iacoboni, M. (2009). **Imitation, empathy, and neurons**. *Annual Review of Psychology*, 60: 653-670.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1972). **Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları**. Sosyal Bilimler Derneği Yayınları. 21-23.

Karakaş, B. (2015). **20-65 Yaş Arası Kadınlarda Denetim Odağı ve Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Karasar, N. (2010). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Nobel Yayın Dağıtım, 20. Basım Ankara.

Keleş, D. (2009). **Öğretmen Adaylarının Alan Eğitimi ve Bazı Psikososyal Değişkenlere Göre Denetim Odağı Eğilimleri ile Öğrenme Stilleri Tercihleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Kelley, D.L.(1999). **Relational expectancy fulfillment as an explanatory variable for distinguishing couple types**. Human Communication Research, 25(3), 420-443.

Keskin, B. (2007). The Relationship Between Theory Of Mind And Acquisition Of Morality. **Journal Of Education Faculty**, 9(1), 73-79.

Kışlak, Ş.T., Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu le İlişkisi. **Aile Ve Toplum Eğitim-Kültür Ve Araştırma Dergisi**, 2 (5): 35-42.

Krevans, J., Gibbs, J.C.(1996). **Parents' Use Of Inductive Discipline-Relations To Children's Empathy And Prosocial Behavior**. Child Development, 67, 3263-3277.

Kurt, C. E. (1988). **Çocuklarda Denetim Odağı Ölçeği Uygulaması**. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kuzgun, Y. (2014). **İlköğretimde Rehberlik (7. Bs.)**. Ankara: Nobel Yayınevi.

Küçükkaragöz, H. (1998). **İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerinin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri**. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Lamm, C., Batson, D. C., & Decety, J. (2007). The neural substrate of human empathy: Effects of perspective-taking and cognitive appraisal. **Journal of Cognitive Neuroscience**, 19: 42-58.

Larson, J. H., Ve Holman, T. B. (1994). **Premarital Predictors Of Marital Quality And Stability**. Family Relations, 43(2), 228-237.

Leone, J., Burns, J. (2000) The Measurmenet Of Locus Of Control: Assessing More Than Meets The Eye, **The Journal Of Psychology**, 134(1), 63-76.

Luzzo, D. A. (1994). **Assessing The Value Of Social-Cognitive Constructs in Career Development**. Annual Convention Of The Amerian Psychological Asssociation. Los Angeles: California.

Malki, R. (1998). **Davranışlarda İç-Dış Kontrol Odağı ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Martin, R., Thomas, G., Charles, K., Epitropaki, O., Mcnamara, R. (2005). The Role Of Leader-Member Exchanges in Mediating The Relationship Between Locus Of Control And Work Reactions. **Journal Of Occupational And Organizational Psychology**, 78, 141-147.

Mlott, S.R. & Lira F.T. (1977). **Dogmatism, locus of control, and life goals in stable and unstable marriages**. J. Clin. Psychology, 33(1), 142-146.

Myers, J.E., Madathil, L, Tingle, L. (2005). Marriage satisfaction and wellness in India and United States: A preliminary comparison of arranged marriages and marriages of choice. **Journal of Counseling and Development**. 83,183-190.

Nazlı, S. (2003). **Aile Danışmanlığı**. Anı Yayınları, Ankara.

Ören, N. (1991). **Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağı ve Kendini Kabul Değerleri Arasındaki İlişki**, Erzurum: Atatürk Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Öz, F. (1998). Son Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri, Empatik Becerileri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, **C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi**, 2(2): 32-38.

Özbek, M. F. (2004). Toplumsal Yaşamda Empati. **Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi**, 1, 1-16.

Özcan, Ö. (2016). **Evlilik Uyumu ve Tolerans Düzeyi Arasındaki İlişki**. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Samsun.

Özgüven, İ. E. (2014). **Evlilik ve Aile Terapisi**. Nobel Akademik Yayıncılık Ankara.

Özkalp, E., Kirel, Ç. (2010). **Örgütsel Davranış**. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.

Öztep. İ.C. (2010). **Duygusal İstismar Algılayan ve Algılamayan Ergenlerin Kaygı Düzeyleri ve Denetim Odaklarının Karşılaştırılması**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Papp, L. M., Kouros, C. D., Cummings, E. M. (2010). Emotions in Marital Conflict Interactions: Empathic Accuracy, Assumed Similarity, And The Moderating Context Of Depressive Symptoms. **Journal Of Social And Personal Relationships**, 27(3), 367-387.

Rehber, E. (2007). **İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi**. Çukurova Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Rotter, J. B. (1966). **Generalized Expectancies For Internal Versus External Control Of Reinforcement**. Psychological Monographs, 80, 1-28.

Sarikaya, P.(2007) **Tükenmişlik Sendromunun Kişilik Özelliklerinden Denetim Odağı ile İlişkisi ve Bir Uygulama**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Scanzoni, J. & Arnett, C. (1987). Enlarging the understanding of marital commitment via religious devoutness, gender role preferences, and locus of marital control. **Journal of Family Issues**, 8(1), 136-156.

Schultz, L.H., Selman, R.L., Larusso, M.D. (2003). The Assessment Of Psychosocial Maturity in Children and Adolescents: Implications For The Evaluation Of

School-Based Character Education Programs. **Journal Of Research in Character Education**,1 S.67-87.

Scultz, W. (2002). Empathizing With Nature: The Effects Of Perspective Taking On Concern For Environmental Issues-Statıs. **Journal Of Social Issues**, 56(3), 391-406.

Severino, S., Aiello, F., Cascio, M., Ficarra, L., Messina, R. (2011). **Distance Education: The Role Of Self-Efficacy And Locus Of Control in Lifelong Learning**. Procedia-Social and Behavioral Sciences. Vol:28, Pages: 705-717.

Shek, D. T. L. (1999). Marital Quality and Health Of Chinese Couples: A Longitudinal Study. **Journal Of Gender, Culture, and Health**, 4(2), 83-96.

Smith, K. D., Keating, J. P., & Stotland, E. (1989). Altruism Reconsidered: The Effect Of Denying Feedback On A Victim's Status To Empathic Witnesses. **Journal Of Personality And Social Psychology**, 57(4), 641.

Solmuş, T. (2008). **Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü**. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Spector, P. E. (1982). **Behavior in Organizations As A Function Of Employees Locus Of Control**. Psychological Bulletin, 482-497.

Strayer, J., & Roberts, W. (2004). **Children's Anger, Emotional Expressiveness, And Empathy: Relations With Parents' Empathy, Emotional Expressiveness, And Parenting Practices**. Social Development, 13(2), 229-254.

Şekerli, H. (2013). **Öğretmenlerde Çalışan Sessizliği, İş Doyumu Ve Denetim Odağı**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Taşdemir, G., & Karaaslan, A. (1999). Hemşirelerin Empatik Eğilim Ve İş Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 15, 1-5.

Tuğrul, C. (1999). **Duyusal Zeka**, Klinik Psikiyatri, 1: 12-20.

Tutarel-Kışlak, Ş. Ve Çubukça, F. (2002). **Empati Ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi**. Aile ve Toplum Yıl: 5 Cilt: 2 Sayı: 5

Tuzcu, A. (2017). **Evli Bireylerde Kişilik Özelliklerinin Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi**. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

Tükel, R., Gök, Ş.(1996). Kontrol Odağının Yaş, Anksiyete ve Depresyon ile İlişkisi, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 7(1):11-16

Tümkaya, S. (2000). İlkokul Öğretmenlerindeki Denetim Odağı Ve Tükenmişlikle İlişkisi. **PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı:8. Özel Sayı

Tynes, S.R. (1990), **Educational heterogamy and marital satisfaction between spouses**, Social Science Research, 19: 153-174.

Uşaklı, N. (2010). **Evli Bireylerin Evliliğe Uyumda Karşılaştığı Sorunlar ve Eğitim İhtiyaçları**. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ale Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Ünüvar, A. (2012). **Gerçeklik kuramına dayalı psiko- eğitim programının lise öğrencilerinin denetim odağı ve yılmazlık düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi**. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Webster, D.R. (2002). **Perceptions Of Parent- Child Attachments: Relationships With Explanatory Style Empathy**. Paper Presented At The Annual Conference Of The American Psychological Association. (10). Chicago, Il.

Wicker B, Keysers C, Plailly J, Royet Jp, Gallese V, Rizzolatti G. (2003). **Both Of Us Disgusted In My Insula: The Common Neural Basis Of Seeing And Feeling Disgust**. Neuron; 40:655-664.

Yalçın, H. (2014). Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. **Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi / Journal Of Research in Education And Teaching**, Şubat Cilt:3 Sayı:1 Makale No: 24 Issn: 2146-9199.

Yalom, Irvin D. (2006). **Evlilik Terapisi**. İstanbul: Prestij Yayınları.

Yeşilyaprak, B. (1988). **Lise Öğrencilerinin İçsel Ya Da Dışsal Denetimli Oluşlarını Ekileyen Etmenler**. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yeşilyaprak, B. (1990). Denetim Odağının Belirleyicileri Ve Değişime İlişkin Araştırmalar: Bir Eleştirel Değerlendirme. **Psikoloji Dergisi**, 7 (25), 41-52.

Yeşilyaprak, B. (2006). **Eğitimde Bireysel Farklılıklar**. (2). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yıldırım, A. (2005). Kişilerin Empatik Eğilimleri ile Boşanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı 22, Sayfa : 233-242.

Yıldırım, İ. (2015). **Okul Yöneticilerinin Kişilik Ve Denetim Odağı Özelliklerinin Öğretmenlerin İş Doyumu Ve Okul Etkililiği Açısından İncelenmesi**. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Yıldırım, N. N. (2014). **Üniversite Öğrencilerinde Erteleme Davranışının Mükemmeliyetçilik Ve Denetim Odağı İle İlişkisinin İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Yüksel, A. (2003). **Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Zhou, Q., Eisenberg, N., Losoya, S. H., Fabes, R. A., Reiser, M., Guthrie, I. K., Shepard, S. A. (2002). **The Relations Of Parental Warmth And Positive Expressiveness To Children's Empathy-Related Responding And Social Functioning: A Longitudinal Study**. *Child Development*, 73(3), 893-915.

Zitny, P., Halama, P. (2011). **Self-Esteem, Locus Of Control, And Personality Traits As Predictors Of Sensitivity To Injustice**. *Studia Psychologica*, 53(1), 27.

Klaassen M, Ter Kuile MM. (2009) **Development and initial validation of the Vaginal Penetration Cognition Question-naire (VPCQ) in a sample of women with vaginismus and dyspareunia.** 6:1617-1627

EKLER

EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU (KBF)

Sayın katılımcı;

Bu anket, Yüksek Lisans bölümü tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Soruları yanıtlamaya geçmeden önce açıklamaları dikkatlice okuyunuz. **Ankette yer alan hiçbir sorunun doğru ya da yanlış cevabı yoktur.** Sorulara dürüst ve içten yanıtlar vermeniz araştırmanın güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Cevaplarınız araştırma kapsamında bireysel olarak değil toplu olarak değerlendirileceği için **adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur.** Elde edilen bilgiler bilimsel araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak ve verdiğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacaktır. Soruları eksiksiz ve dikkatli bir şekilde yanıtlamanız araştırma için oldukça önemlidir. **Lütfen her maddeyi cevaplandığından emin olunuz.**

Katılımınız ve desteğiniz için teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

2. Kaç yaşındasınız? .....

3. Çocuğunuz var mı? Varsa kaç tane belirtiniz? Hayır Evet .....

4. Ne kadar süredir evlisiniz? .....

5. Çalışıyor musunuz? Evet Hayır

6. Eğitim düzeyiniz: İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek lisans

7. Aylık geliriniz ne kadardır? 1500 TL ve altı 1501-2500 TL 2501-3500 TL
 35001-4500 TL 4501 TL ve üzeri

8. Evlilik hayatınızdan ne derece memnunsunuz? Çok memnun Memnun

Kısmen memnun Memnun değil

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

Hemen hemen hiçbir zaman Nadiren Çoğu konularda Her konuda

EK-2 EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ (EUÖ)

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığımız rakamı daire içine almız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

0 1 2 3 4 5 6
Çok Mutsuz Mutlu Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini uygun seçeneğe çarpı koyarak (X) yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman anlaşırız.	Hemen her zaman anlaşırız.	Ara sıra anlaşamadığımız olur.	Sıklıkla anlaşamayız.	Hemen her zaman anlaşamayız.	Her zaman anlaşamayız.
2. Aile bütçesini idare etme						
3. Boş zaman etkinlikleri						
4. Duyguların ifadesi						
5. Arkadaşlar						
6. Cinsel ilişkiler						
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)						
8. Yaşam felsefesi						
9. Eşin akrabalarıyla anlaşma						

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığımız bir cevabın yanındaki kutucuğun içine çarpı (X) koyunuz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle,

Erkeğin susması ile Kadının susması ile Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

Hepsini Bazılarını Çok azını Hiçbirini

EK-3 ROTTER DENETİM ODAĞI ÖLÇEĞİ

Bu anket, bazı durumların insanları etkileme biçimini bulmayı amaçlamaktadır. Her maddede “a” ya da “ b “ harfiyle gösterilen iki seçenek bulunmaktadır. Lütfen, her seçenek çiftinde sizin kendi görüşünüze göre gerçeği yansıttığına en çok inandığınız cümleyi (yalnız bir cümleyi) seçiniz.

1.	a)	Ana babaları çok fazla cezalandırdıkları için çocuklar çok problemlili oluyor.
	b)	Güntümüz çocuklarımızın çoğunun problemi, ana-babaları tarafından aşan serbest bırakılmalarıdır.
2.	a)	İnsanların yaşamındaki mutsuzlukların çoğu biraz da şanssızlıklarına bağlıdır.
	b)	İnsanların talihsizlikleri yaptıkları hataların sonucudur.
3.	a)	Savaşların başlıca nedenlerinden biri, halkın siyasetle yeterince ilgilenmemesidir.
	b)	İnsanlar savaşı önlemek için ne kadar çaba harcarsa harcasın, her zaman savaş olacaktır.
4.	a)	İnsanlar bu dünyada hak ettikleri saygıyı er geç görünen.
	b)	İnsan ne kadar çabalarsa çabalasın ne yazık ki değeri genellikle anlaşılmaz.
5.	a)	Öğretmenlerin öğrencilere haksızlık yaptığı fikri saçmadır.
	b)	Öğrencilerin çoğu, notların tesadüfi olaylardan etkilendiğini fark etmez.
6.	a)	Koşullar uygun değilse insan başarılı bir lider olamaz.
	b)	Lider olamayan yetenekli insanlar, fırsatları değerlendirememiş kişilerdir.
7.	a)	Ne kadar uğraşsanız da bazı insanlar sizden hoşlanmazlar.
	b)	Kendilerini başkalarına sevdiremeyen kişiler, başkalarıyla nasıl geçimileceğini bilmeyenlerdir.
8.	a)	İnsanın kişiliğinin belirlenmesinden en önemli rolü kalıtım oynar.
	b)	İnsanların nasıl biri olacaklarını kendi hayat tecrübeleri belirler.
9.	a)	Bir şey olacaksa eninde sonunda olduğuna sık sık tanık olmuşumdur.
	b)	Ne yapacağıma kesin karar vermek kadere güvenmekten daima daha iyidir.
10.	a)	İyi hazırlanmış bir öğrenci için, adil olmayan bir sınav hemen hemen söz konusu olamaz
	b)	Sınav sorulan derste işlenenle çoğu kez o kadar ilişkisiz oluyor ki çalışmanın anlamı kalmıyor.
11.	a)	Başarılı olmak çok çalışmaya bağlıdır: şansım bunda ya hiç ya da çok küçük payı vardır.
	b)	İyi bir iş bulmak, temelde, doğru zamanda doğru yerde bulunmaya bağlıdır.
12.	a)	Hükümetin kararlarında sade vatandaş da etkili olabilir.
	b)	Bu dünya güç sahibi birkaç kişi tarafından yönetilmektedir. Ve sade vatandaşın bu konuda yapabileceği fazla bir şey yoktur.
13.	a)	Yaptığım planları yürütebileceğimden hemen hemen eminimdir.
	b)	Çok uzun vadeli planlar yapmak her zaman akıllıca olmayabilir, çünkü bir çok şey zaten iyi ya da kötü şansa bağlıdır.
14.	a)	Hiçbir yönü iyi olmayan insanlar vardır.

	b)	Herkesin iyi bir tarafı vardır.
15.	a)	Benim açımdan istediğimi elde etmenin talihle bir ilgisi yoktur.
	b)	Çoğu durumda, yazı tura atarak da isabetli kararlar verebiliriz.
16.	a)	Kimin patron olacağı genellikle, doğru yerde ilk önce bulunma şansına kimin sahip olduğuna bağlıdır.
	b)	İnsanlara doğru şeyi yaptırmak bir yetenek işidir; şansın bunda payı ya hiç yoktur yada çok azdır.
17.	a)	Dünya meseleleri söz konusu olduğunda çoğumuz, anlayamadığımız ve kontrol edemediğimiz güçlerin kurbanıyız.
	b)	İnsanlar, siyasal ve sosyal konularda aktif rol alarak dünya olaylarını kontrol edebilirler.
18.	a)	Birçok insan, rastlantıların yaşamlarını ne derece etkilediğinin farkında değildir.
	b)	Aslında "şans" diye bir şey yoktur.
19.	a)	İnsan, hatalarını kabul edebilmelidir.
	b)	Genelde en iyisi insanın hatalarını örtbas etmesidir.
20.	a)	Bir insanın sizden gerçekten hoşlanıp hoşlanmadığını bilmek zordur
	b)	Kaç arkadaşınızın olduğu, ne kadar iyi olduğuna bağlıdır.
21.	a)	Uzun vadede yaşamımızdaki kötü şeyler, iyi şeylerle dengelenir.
	b)	Çoğu talihsizlikler yetenek eksikliğinin, ihmalin, tembelliğin ya da her üçünün birden sonucudur.
22.	a)	Yeterli çabayla siyasal yolsuzlukları ortadan kaldırabiliriz.
	b)	Siyasetçilerin kapalı kapılar ardında yaptıkları üzerinde halkın fazla bir kontrolü yoktur
23.	a)	Öğretmenlerin verdikleri notları nasıl belirlediklerini bazen anlamıyorum.
	b)	Aldığım notlarla çalışma derecem arasında doğrudan bir bağlantı vardır.
24.	a)	İyi bir lider, ne yapacaklarına halkın bizzat karar vermesini bekler.
	b)	İyi bir lider herkesin görevinin ne olduğunu bizzat belirler.
25.	a)	Çoğu kez başıma gelenler üzerinde çok az etkiye sahip olduğumu hissedirim
	b)	Şans ya da talihin yaşamında önemli bir rol oynadığına inanmam.
26.	a)	İnsanlar arkadaşça olmaya çalışmadıkları için yalnızdırlar.
	b)	İnsanları memnun etmek için çok fazla çabalamanın yararı yoktur, sizden hoşlanırsa hoşlanırlar.
27.	a)	Okullarda atletizme gereğinden fazla önem veriliyor.
	b)	Takım sporları kişiliğin oluşumu için mükemmel bir yoldur.
28.	a)	Başıma ne gelmişse kendi yaptıklarımdandır
	b)	Yaşamımın alacağı yön üzerinde bazen yeterince kontrolümün olmadığını hissediyorum
29.	a)	Siyasetçilerin neden öyle davrandıklarını çoğu kez anlamıyorum
	b)	Yerel ve ulusal düzeydeki kötü idareden uzun vadede halk sorumludur.

EK-4 EMPATİK EGİLİM ÖLÇEĞİ (EEO)

Açıklama: Aşağıda 20 cümle bulunmaktadır. Lütfen aşağıdaki cümlelerin her birini dikkatle okuduktan sonra, **uygun yeri (X) işaretleyin**. Bu davranışların “doğru” ya da “yanlış” diye bir değerlendirmesi yoktur. Yanıtlarınızı aşağıdaki duruma göre değerlendirin:

- (1) Tamamen aykırı   (3) Kararsızlık   (5) Tamamen Uygun
(2) Oldukça aykırı   (4) Oldukça Uygun

		Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsızlık	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1	Çok sayıda dostum var	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlanmış ayrılırlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Duygularımı başkalarına iletmekte güçlük çekerim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Birisiyle tartışırken bazen, dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Çevrede çok sevilen bir insanım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Düşüncelerimi başkalarına iletmekte	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	güçlük çektiğim olur					
12	İnsanların çoğu bencildir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Sinirli bir insanım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Genellikle insanlara güvenirim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Girişken bir insanım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Genellikle hayatımdan memnunum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Genellikle keyfim yerindedir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

ÖZGEÇMİŞ

1986 Kastamonu Tosya doğumluyum. İlkokulu Tosya ilköğretim okulunda, ortaokulu İhsangazi yatılı bölge okulunda okudum. Tosya Anadolu Ticaret Meslek Lisesini 2002 yılında, Ankara Üniversitesi Bilgisayar Programcılığı bölümünü 2004 yılında tamamladım. Haliç Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği bölümünden 2010 yılında mezun oldum.

2005-2008 yılları arasında İsmek'te Bilgisayar Öğretmeni olarak görev yaptım.2009-2016 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Başkanlığında Sistem yöneticisi olarak çalıştım.2017 Ocak ayından bu yana İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgişlem Daire Başkanlığında Akıllı Şehir Koordinatörü olarak çalışmaktayım.